

Duurzaamheid in de RES-regio's in Zuid-Holland

Draagvlakonderzoek

Manuel Kaal, Dieter Verhue, Elmara Bemer en
Maartje Schalker

244407513/244408789

26 februari 2021

Inhoudsopgave

	Inleiding	3
1	Management summary	6
2	Draagvlak verduurzaming – <i>kwantitatief onderzoek</i>	13
2.1	Kennis, houding en aandacht m.b.t energiebesparing en duurzame energie	16
2.2	Klimaatafspraken	23
2.3	Eigen maatregelen en lokale initiatieven	26
2.4	Achtergrondkenmerken respondenten	34
2.5	Verschillen tussen subgroepen	38
3	Analyse e-Canvasser	41
4	Toetsen van proposities – <i>kwalitatief onderzoek</i>	49
	Bijlagen	62

Inleiding

Inleiding

Aanleiding

Het klimaatakkoord, de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken in Parijs, verdeelt Nederland in 30 energieregio's volgens het Programma RES (Regionale Energie Strategie). Binnen deze regio's werken gemeenten, provincie en waterschappen samen aan een regionale energie strategie. Binnen Zuid-Holland zijn er zeven RES-regio's, waaronder [Drechtsteden](#) en [Alblasserwaard](#).

De provincie Zuid-Holland heeft in de periode 2015-2021 een subsidieregeling ingesteld voor lokale energie-initiatieven. Ook in de komende collegeperiode is een subsidieregeling gewenst. De provincie wil daarbij echter streven naar meer differentiatie in de aanvragers: men wil een meer 'inclusieve participatie'. De provincie heeft als doel om *schone energie voor iedereen* te realiseren. Het gaat hierbij om:

- Over te schakelen van fossiele energie naar hernieuwbare energie;
- Energiebesparing stimuleren;
- Lokaal eigenaarschap van de energietransitie te creëren

Doel

Om tot een aanbod te komen dat aansprekend is voor een diverse doelgroep, wil de Provincie Zuid-Holland dit onderzoek laten uitvoeren. Hierbij moet in kaart worden gebracht wie onder welke voorwaarden en op welke manier overgehaald kan worden. Het onderzoek beoogt handvatten te bieden om potentiële deelnemers te bereiken en te activeren.

In dit onderzoek wordt een aantal mogelijkheden voorgelegd, zoals het installeren van warmtepompen, het aanschaffen van zonnepanelen of het isoleren van woningen. Maar er worden ook andere mogelijke maatregelen voorgelegd. Het is goed mogelijk dat er voor veel mensen een soort van 'volgordelijkheid' in te nemen maatregelen bestaat, die mede afhangt van de gevraagde inspanning en effectiviteit. De voorgelegde mogelijkheden variëren dan ook onder andere op deze aspecten.

Op de volgende slide zijn de centrale vraag van dit onderzoek en de bijbehorende onderzoeksvragen uitgewerkt.

Leeswijzer

Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen zijn drie onderzoeksmethoden ingezet:

[online vragenlijst](#) (kwantitatief onderzoek) - hoofdstuk 2

[gecombineerde data analyse](#) (e-Canvasser) - hoofdstuk 3

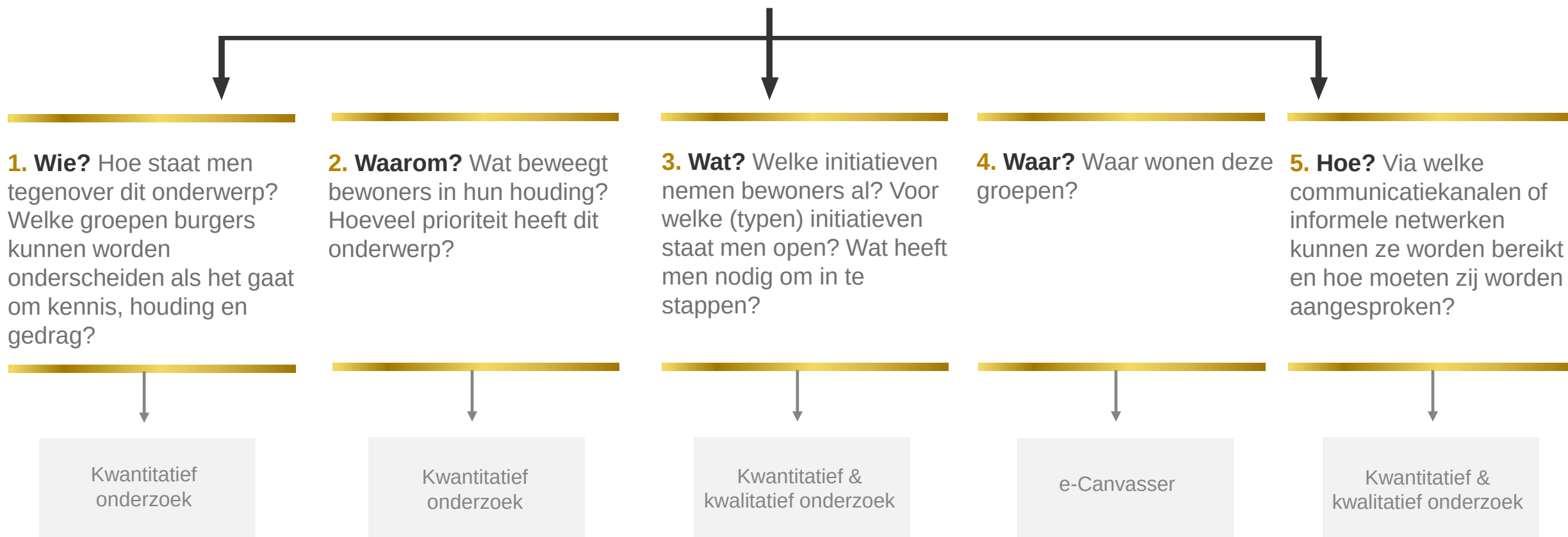
[online diepte interviews](#) (kwalitatief onderzoek) - hoofdstuk 4

In het eerste hoofdstuk van deze rapportage is een management summary opgenomen met daarin de belangrijkste conclusies van dit onderzoek.

Na de management samenvatting volgen per hoofdstuk de resultaten van elke onderzoeksonderdeel, waarbij tevens de onderzoekspecificaties zijn opgenomen.

Van centrale vraag naar onderzoeksvragen

Op welke wijze en in welke mate kunnen verschillende groepen bewoners van de RES-regio's Drechtsteden en Alblasserwaard bereikt en geïnspireerd worden om mee te doen aan lokaal opgewekte energie- en besparingsmaatregelen?

1. Management summary

Management summary – *kwantitatief* (1/2)

In Nederland is de energietransitie vol op gang; Provincie Zuid-Holland heeft in 2015-2019 verschillende subsidies toebedeeld. Voor toekomstige subsidies wil Provincie Zuid-Holland meer differentiatie in de aanvragers: men wil een meer 'inclusieve participatie'. In dit eerste deel van het onderzoek is in kaart gebracht hoe burgers tegenover het onderwerp staan, in hoeverre zij zelf energiebesparende maatregelen hebben getroffen en of zij interesse hebben in duurzame initiatieven in de regio. Voor dit deel is een kwantitatieve vragenlijst onder inwoners van 18 jaar en ouder uit RES regio Alblasserwaard en RES regio Drechtsteden uitgestuurd.

Hoe staat men tegenover dit onderwerp?

- In de RES-regio's Alblasserwaard en Drechtsteden lijkt **een redelijk draagvlak te zijn voor het thema duurzaamheid**. Zo geeft een ruime meerderheid aan (85%) op zijn minst enigszins geïnteresseerd te zijn in het thema, en is de groep die de aandacht voor duurzaamheid niet overdreven vindt (48%) aanzienlijk groter dan de groep die dit zeker wel vindt (7%). Echter kan er **qua kennis nog vooruitgang geboekt worden**: vooralsnog geeft een kwart (27%) aan goed op de hoogte te zijn over dit onderwerp. Extra voorlichting kan daarbij mogelijk bijdragen om de relatief grote middengroep, die open staat voor duurzaamheidsinitiatieven, over de streep te trekken.
- Daarnaast staat een **ruime meerderheid positief tegenover energiebesparing in woningen (77%) en het overstappen naar duurzame energiebronnen (70%)**. Concreet is bijna de helft van alle respondenten positief over energiebesparing omwille van het milieu.
- Voor de mensen die negatief tegenover energiebesparing staan, zijn de **betaalbaarheid van de maatregelen (34%) en de (ongeschikte) woonsituatie (29%) vormen de grootste struikelblokken** om met energie besparing aan de slag te gaan. Daarnaast geeft een kwart (25%) niet meer in de huidige woning te willen investeren. Een op de zeven (16%) geeft aan er te weinig van af te weten. 15% geeft aan andere zaken belangrijker te vinden.
- De betaalbaarheid van de maatregelen (34%) en de (ongeschikte) woonsituatie (30%) vormen ook de grootste struikelblokken **om over te stappen** naar duurzame energiebronnen. Daarnaast geeft een op de vijf (22%) aan niet meer in de huidige woning te willen investeren en geeft ook een vijfde (20%) aan er te weinig vanaf te weten. Een op de zeven (16%) geeft aan er te weinig van af te weten.
- **Ongeveer één op de twintig (5-6%) inwoners staat negatief tegenover energiebesparing in woningen** en het overstappen naar duurzame energiebronnen vanwege de betaalbaarheid van de maatregelen of de (ongeschikte) woonsituatie.

Het Klimaatakkoord

- Vrijwel alle inwoners (**96%**) **hebben weleens van het Klimaatakkoord gehoord**. Ongeveer twee derde (67%) is het er ook mee eens dat Nederland zich eraan moet houden om de doelstellingen te halen. Hoewel zes op de tien inwoners (60%) vinden dat gewone burgers meer kunnen doen om de klimaatafspraken na te komen, verwacht men **vooral van de industrie en de regering de grootste inspanning om een bijdrage te leveren**.

Management summary – *kwantitatief* (2/2)

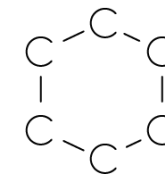
Welke initiatieven nemen bewoners al?

- Ongeveer de helft van de inwoners (47%) heeft het voornemen om in de toekomst duurzamer te gaan wonen, al is dat plan in veel gevallen nog niet concreet. Daarnaast geeft 41% aan geen mogelijkheid te zien om nog duurzamer te gaan wonen, mogelijk omdat men dit al doet, en is voor 12% duurzaam wonen geen belangrijk onderwerp.
- De meeste duurzame maatregelen die men in huis reeds genomen heeft zijn relatief kleine ingrepen, zoals het gebruik van spaar en/of LED-lampen (86%), dubbel glas (76%), of een besparende douchekop (63%). Voor grotere maatregelen, zoals het installeren van zonnepanelen, een warmtepomp, of deelnemen aan projecten ligt zowel het huidige gebruik als de intentie om deze maatregelen alsnog te nemen, het laagst.
- Zo'n zes op de tien inwoners (60%) zijn van mening dat het nemen van maatregelen bijdraagt aan klimaatoplossingen, daarnaast denkt iets minder dan de helft (47%) dat zij dankzij maatregelen geld over zullen houden.
- Het is makkelijker om hoger opgeleiden en mensen met koopwoning mee te krijgen voor duurzaamheidsinvesteringen. Voor lager opgeleiden en huurders heb je een andere aanpak nodig.
- In de optiek van bewoners kunnen en mogen mensen wel meer doen aan duurzaamheidsmaatregelen en -investeringen, maar zij kijken in eerste instantie toch vooral naar de overheid en industrie om die handschoen op te pakken.

Voor welke (typen) initiatieven staat men open? En wat heeft men nodig om in te stappen (en via welke communicatie kanalen)?

- Vooralsnog is er nog niet veel animo om deel te nemen aan gezamenlijke duurzame initiatieven. Inwoners staan het vaakst open voor een meer passieve deelname, zoals het gebruiken van energie die in de buurt wordt opgewekt (11%), of deelnemen aan een collectieve inkoopactie (10%). Met name de meer intensieve ondernemingen, zoals het investeren van tijd in lokale energieprojecten (83%) en actief worden als energiecoach (89%) worden op voorhand vaak afgewezen.
- Ongeveer één op de twintig burgers geeft aan samen met buurtgenoten energiemaatregelen (6%) te nemen. Een ongeveer even groot gedeelte doet dit door deel te nemen aan een collectieve inkoopactie (5%).
- Voor degenen die wel openstaan voor gezamenlijke initiatieven, maar dit nog niet doen, zijn de voornaamste drijfveren het bijdragen aan klimaatdoelstellingen, financieel voordeel en het gevoel iets zinnigs te kunnen doen. Daarbij wordt het vaakst als voorwaarde gesteld dat de initiatieven niet teveel tijd en geld in beslag moeten nemen, en in de buurt aan deelgenomen kunnen worden.
- Ten slotte geeft 28% aan zich geholpen te voelen met meer informatie over subsidies en financiële mogelijkheden. Daarbij heeft men het vaakst de voorkeur om deze informatie via een brief van de gemeente (41%) of de website (31%) te ontvangen.

Management summary - e-Canvasser

Na het verwerken van de data van de kwantitatieve vragenlijst is vervolgens op basis van data van Kantar, CBS, en de RES-regio Drechtsteden en Alblasserwaard e-Canvasser onderzocht welke stappen mensen in de RES-regio's Drechtsteden en Alblasserwaard al hebben gezet richting duurzaamheidsinitiatieven, en wat er nodig is om inwoners te helpen de volgende stap te zetten in de energietransitie.

Belangrijkste conclusies:

- Veel mensen hebben al duurzaamheidsmaatregelen getroffen, wat erop duidt dat er bewustzijn is van het onderwerp. Agendasetting van het onderwerp is dus niet meer aan de orde.
- De te volgen aanpak bij het activeren van bewoners verschilt per gemeente. Tussen Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht en Zwijndrecht zijn overeenkomsten, maar overige gemeenten staan vaker op zichzelf.
- Uitgaande wat mensen al gedaan hebben met betrekking tot duurzaamheidsinitiatieven is het opvallend dat in de Drechtsteden de keuze voor zonnepanelen een centrale plaats inneemt. Dat wil zeggen dat dit voor veel inwoners van de Drechtsteden dat een (logische) volgende stap zou zijn. De verdieping van het bewustzijn van energietransitie verloopt in de Drechtsteden via zonnepanelen en zonneboilers.
- Voor de RES Regio Alblasserwaard is het raadzaam om kleinere, meer lokale initiatieven te ondersteunen. Voor de volgende stap in Alblasserwaard lijkt het erop dat de laagdrempelige weg gaat via informatie en voorlichting over spaarlampen.
- Lokale samenwerking op het gebied van energietransitie is vooral te verwachten waar mensen al doen aan woningisolatie, zonnepanelen (of andersoortige opwekking) en warmtepompen. In de Drechtsteden ook daar waar mensen positief staan tegenover groene energie.
- Er is een duidelijk verschil tussen de mensen die spaarlampen of een slimme thermostaat nemen, zeg maar de duurzaamheidsinitiatieven die een kleine investering vergen, en de mensen die grotere investering doen zoals woningisolatie het nemen van een warmtepomp, of zonnepanelen. Dit verschilt duidelijk tussen de RES-regio's, waar vooral in de Drechtsteden met andere duurzaamheidsinitiatieven voorstaat. De informatievoorziening dient daarbij op de doelgroep afgestemd te worden.
- Zelf tijd steken in-, of coach worden van duurzaamheidsprojecten is niet populair onder de inwoners van deze regio's.

Management summary - kwalitatief (1/2)

In de derde fase van dit onderzoek is ingezoomd op een specifieke doelgroep uit het kwantitatieve onderzoek; namelijk *koplopers* en *middengroepers*. Dit zijn inwoners die al verduurzamende maatregelen hebben getroffen of dit zeker gaan doen (*koplopers*) en inwoners die dit waarschijnlijk/misschien wel gaan doen (*middengroep*). Met deze groepen zijn twaalf diepte interviews (6 per subgroep, spreiding op RES-regio, geslacht, leeftijd, opleiding, type woning) uitgevoerd. De vraag die tijdens deze fase centraal stond was: *hoe kunnen de inwoners bereikt en geïnspireerd worden om mee te doen aan lokaal opgewekte energie- en besparingsmaatregelen?* Om dit vraagstuk voor deelnemers concreet te maken is de deelnemers een aantal fictieve initiatieven voorgelegd, deze zijn in samenspraak met de provincie Zuid-Holland ontwikkeld.

Communicatie: hoe kan je de potentiële deelnemers het best bereiken?

- In de communicatie is **een persoonlijke benadering belangrijk**. Inwoners voelen zich meer aangesproken en gemotiveerd om deel te nemen wanneer zij persoonlijk benaderd worden. Men is eraan gewend dat brieven en subsidierelingen van de gemeente komen, wat deze partij een logische afzender maakt. Maar inwoners zijn eerder bereid om deel te nemen aan een initiatief als zij hierover geïnformeerd/op aangesproken worden door (zeer) bekende buurtbewoners.
- Uitgebreidere informatie **over het initiatief ontvangt men graag via een brief van de gemeente of een flyer**. Men ziet de gemeente als de verantwoordelijke partij hiervoor en het zorgt voor legitimiteit. Men is op de hoogte van de energietransitie door het nieuws, men leest berichten via social media en is ermee bezig vanuit het werk. Deze kanalen kunnen - naast de brief en flyer – ook (aanvullend) ingezet worden om informatie te delen. Maar wederom geldt dat een directe en persoonlijke benadering of mond tot mond reclame, het beste werkt in deze regio's. Het voelt vertrouwd en men voelt meer commitment en verantwoordelijkheid naar de eigen buurtbewoners.
- Energietransitie en verduurzaming lijkt voornamelijk een onderwerp van gesprek als men zelf (of collega of vriend) bezig is met een verbouwing of verhuizing en duurzame maatregelen overweegt. **Een idee is om de lijnen kort te houden en de partijen (bijv. aannemers, cv-ketelinstallateurs) die zij inschakelen voor duurzame maatregelen te betrekken bij de initiatieven**; zo wordt de mond tot mond reclame uitgebreid met een mogelijke uitnodiging voor een initiatief.
- *Get yourself an Ad!* Andere mogelijkheid is om een extreem gemotiveerde initiatiefnemer als Ad (een van de deelnemers) in te zetten om de kar te trekken en iedereen op te trommelen.
- **Sluit met initiatieven zoveel mogelijk aan bij waar men bekend mee is**. In de gemeentes of wijken waarin er in mindere mate sociale cohesie en betrokkenheid is, kan handig **gebruik gemaakt worden van bekende kanalen** bijvoorbeeld via organisaties of instanties waar men momenteel bij betrokken is (kerken, sportverenigingen etc.).

Management summary – kwalitatief (2/2)

Aspecten waar rekening mee dient te worden gehouden

- Wanneer men nog niet veel weet over energiebesparende maatregelen of verduurzaming in de regio lijkt men minder enthousiast over participatie aan initiatieven. Middengroepers zijn in mindere mate geïnformeerd over de energiebesparende en opwekkende mogelijkheden. Het lijkt erop dat mede daardoor men wat terughoudender is, liever eerst zichzelf informeert en de regio graag in eigen hand houdt. Deze groep eerst **van goede informatie voorzien (ook over het proces)** is belangrijk; daarmee wordt vertrouwen gecreëerd. Zelf geven ze ook aan behoefte te hebben aan meer informatie.
- Daarnaast is het belangrijk dat er met de initiatieven breed ingezet wordt **op verschillende waarden** die de potentiële deelnemers aanspreken. Dat betekent dat zowel het voordeel voor de portemonnee belicht moet worden als dat de sociale cohesie en de initiatiefnemende buurtbewoner aangehaald moet worden.
- Het idee van ‘het **samen met de buurt** doen’ vindt men erg aansprekend; het verhoogt het gevoel van betrokkenheid en het motiveert en stimuleert deelnemers om bij te dragen. Maar let wel, als puntje bij paaltje komt is **eigen financiële voordeel toch de mogelijke doorslaggever** om wel of niet iets te ondernemen.
- Ook moet het **mes aan beiden kanten snijden**. Men is bereid tijd en energie te investeren in initiatieven, maar alleen als ze daar iets voor terugkrijgen. Wat dat precies is verschilt, maar naast kennis opdoen over maatregelen en bijdrage leveren aan het milieu, speelt vooral **het financiële voordeel een belangrijke rol**. Men kan geprikkeld worden met financiële bonussen, bijvoorbeeld in de vorm van LED-lampen of subsidies voor kleine aanpassingen in eigen huis.
- Men heeft tevens **behoefte aan duidelijkheid**. Men geeft de voorkeur aan initiatieven met een **concreet en helder plan** (welke stappen worden gezet?). Men wil daarbij weten wat het hen persoonlijk en voor de regio oplevert en wat het voor de toekomst betekent (wat is het resultaat?). Het plan moet echter wel **realistisch/haalbaar** zijn. Daarmee doelt men zowel op haalbaarheid in de tijd, als dat de maatregelen die gewenste verduurzaming en een financieel rendement opleveren. De deelnemers die enigszins sceptisch tegenover de energietransitie en het effect van verduurzamende maatregelen staan kijken immers kritisch naar deze aspecten. Ze nemen dit mee in de overweging wel of niet deel te nemen aan een initiatief.
- Uit de e-Canvasser kwam een duidelijk onderscheid naar voren tussen de mensen die kleine en grote investeringen kunnen/willen doen. En dit blijkt ook tijdens de interviews. Houd initiatieven daarom in eerste instantie **laagdrempelig**, voornamelijk voor de groep die wel wil, maar in mindere mate mee kan doen (bv door gebrek aan financiële middelen of kennis over mogelijkheden). Concept 1 is hier een goed voorbeeld van een laagdrempelig initiatief. (zie bijlage voor concepten). Vandaaruit kunnen eventueel volgende stappen gezet worden.
- Voor de opzet en organisatie van de initiatieven geldt; **een samenwerking tussen buurtbewoners en de gemeente is gewenst**. De buurtbewoners geven de stimulans, de betrokkenheid en het vertrouwen. De gemeente zorgt voor legitimiteit, expertise en de middelen. Tevens verhoogt de betrokkenheid van de gemeente de professionaliteit van het initiatief.

Take home message

Per RES regio:

- Voor de RES Regio **Alblasserwaard** is het raadzaam om kleine, lokale initiatieven te ondersteunen. Informatie en voorlichting over spaarlampen is een belangrijke volgende stap in deze regio, waarbij rekening wordt gehouden met een laagdrempelige insteek.
- Voor RES Regio **Drechtsteden** geldt dat de verdieping van het bewustzijn van energietransitie verloopt via zonnepanelen en zonneboilers. Dit neemt een centrale plek in bij de al genomen maatregelen. Voor veel inwoners van de Drechtsteden zijn zonnepanelen en zonneboilers dan ook een (logische) volgende stap.

Voor initiatieven

- **Ga voor een laagdrempelige en toegankelijke aanpak.** Laagdrempelig wat betreft informatie en kosten. Vermijdt gesprekken over zonnepanelen en warmtepompen in wijken waar men nog niet zover is, tot zij 'kleinere' maatregelen hebben toegepast.
- **Wees concreet en stel informatie ter beschikking** Stel informatie over verduurzaming beschikbaar en schets het proces. Formuleer concrete plannen en vermijd zinnen als 'Jouw gemeente wil in 2050...' Dit is te vaag en vrijblijvend.
- **Zet in op belangrijke waarden.** Voor de potentiële deelnemers met weinig kennis over verduurzaming is informatie belangrijk. Voor de koplopers spreekt meer kennis van experts en het buurtgenoten van dienst zijn aan. Eigen financieel voordeel (benoem dit concreet in €), sociale cohesie en bijdragen aan klimaatdoelstellingen zijn voor alle deelnemers aantrekkelijke drijfveren.
- **Benut de bestaande netwerken van vrijwilligersorganisaties** (bijv. kerk en (sport)verenigingen en koppel de energietransitie aan sociale cohesie (haal het uit de context van de energietransitie).
- **Begin met kleine stapjes** zoals energie opgewerkt in de buurt of deelname aan een collectieve inkoopactie.

Voor gemeenten:

- **Informeer de inwoners.** Vooral voor middengroepers is informatie een voorwaarde voor deelname (daarbij verhoogt het interesse in energiebesparing). Informeer actief via brieven en websites.
- **Stimuleer met informatie over:** subsidies, financiële mogelijkheden, maatregelen die ze kunnen nemen/technische mogelijkheden, stappenplan voor verduurzaming, energiescan en ervaringen van anderen.
- **Gemeente zorgt voor legitimiteit en professionaliteit.** De betrokkenheid van de gemeente bij een initiatief is belangrijk. Het zorgt voor een zekere mate van professionaliteit in de ogen van inwoners. Ook de informatie die afkomstig is van de gemeente ervaart men als meer legitiem.
- **Werk samen met burgers.** De kaders voor kansrijke initiatieven en de bijbehorende voorwaarden moeten van bovenaf geschetst worden. De middelen (financieel, organisatorisch en juridisch) moeten vooral vanuit de gemeente komen. Maar de opzet en aansporing van de inwoners is net zo belangrijk. Het moet een samenspel zijn. De gemeente kan samen met de koplopers werken om draagvlak onder de gemeente/buurt te vergroten.

2. Algemeen draagvlak verduurzaming

Kwantitatief onderzoek

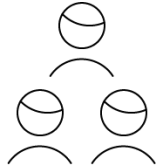

Onderzoekspecificaties

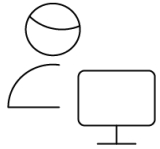
Doelgroep

Het onderzoek is uitgevoerd onder respondenten van 18 jaar en ouder uit de RES-regio's Drechtsteden en Alblasserwaard.

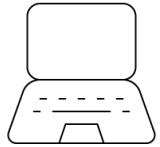
Steekproefbron

NIPObase consumentenpanel en werving via advertenties op sociale media.

Respons

In totaal hebben er 2.029 respondenten volledig deelgenomen aan het onderzoek. Hiervan zijn er 1.189 respondenten afkomstig uit het consumentenpanel van Kantar. 963 respondenten zijn afkomstig uit de RES-regio Drechtsteden, de overige respondenten, 226, zijn afkomstig uit de RES regio Alblasserwaard. 840 respondenten zijn geworven via sociale media. De resultaten zijn ongewogen, maar wel gespreid binnen de regio's geworven.

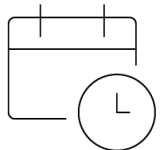
Online methode

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van een online vragenlijst (CAWI: computer assisted web interviewing). Respondenten ontvingen een e-mail vanuit Kantar Nederland met daarin informatie over het onderzoek en een link naar de online vragenlijst.

Vragenlijst

De vragenlijst is in samenspraak met de provincie Zuid-Holland opgesteld. De invulduur was gemiddeld 12 minuten. Vragen die niet aan panelleden zijn gesteld, waren niet verplicht om in te vullen, waardoor de n per vraag kan verschillen.

Veldwerkperiode

Het veldwerk is uitgevoerd 2 t/m 18 juni 2020.

Respons naar bron en regio

Bron (totaal incl. incompletes)	%	abs.
NIPObase	30%	1.183
Facebookadvertentie	70%	2.795
Totaal	100%	3.978

RES regio (alleen NIPObase)	%
Drechtsteden	81%
Alblasserwaard	19%

E-Canvasser heeft onderzocht of er een verband was tussen deelname aan de enquête en het opgewekt vermogen duurzame energie per postcodegebied. Dit verband blijkt er niet of nauwelijks te zijn. Met andere woorden: respondenten wonen niet bovengemiddeld vaak in buurten waar veel energie wordt opgewekt. De afwezigheid van een dergelijke selectiebias wijst op een goede representativiteit van de steekproef.

Gemeente (alleen NIPObase)	%
Alblasserdam	7%
Dordrecht	25%
Zwijndrecht	14%
Hendrik Ido Ambacht	8%
Papendrecht	16%
Sliedrecht	5%
Hardinxveld-Giessendam	5%
Gorinchem	8%
Molenlanden	11%

2.1

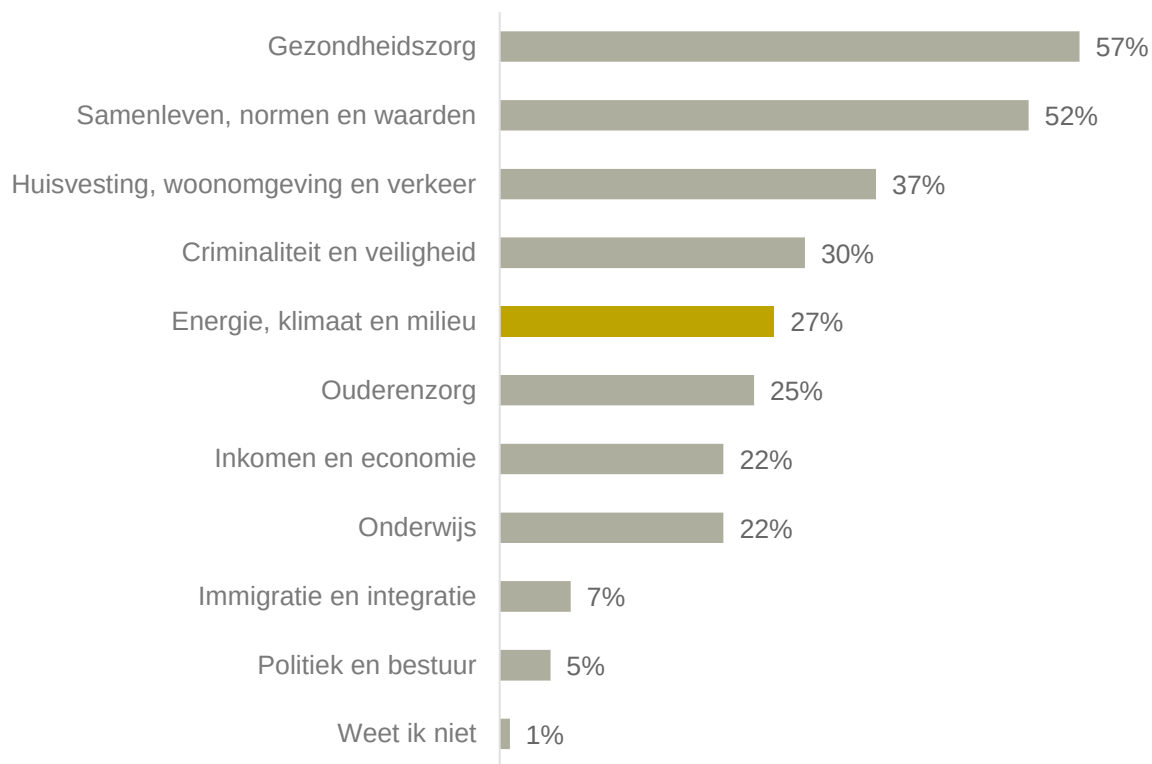
Kennis, houding, en aandacht
m.b.t. energiebesparing en
duurzame energie

Energie, klimaat en milieu zijn voor respondenten het op vier na belangrijkste onderwerp

Gezondheidszorg (57%), samenleving, normen en waarden (52%), huisvesting, woonomgeving en verkeer (37%) en criminaliteit en veiligheid (30%) vinden respondenten belangrijker dan energie, klimaat en milieu (27%).

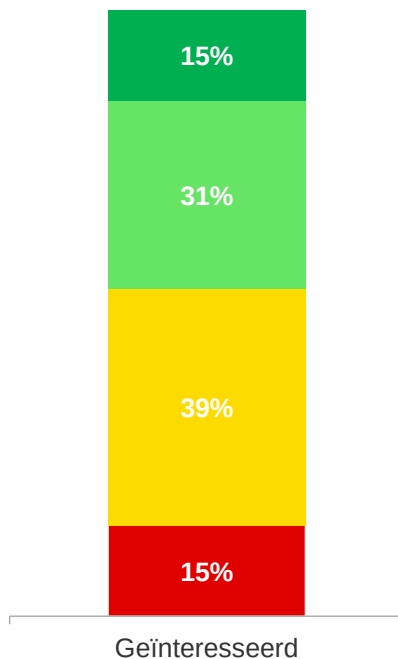
Welke van de volgende onderwerpen vindt u het belangrijkste?

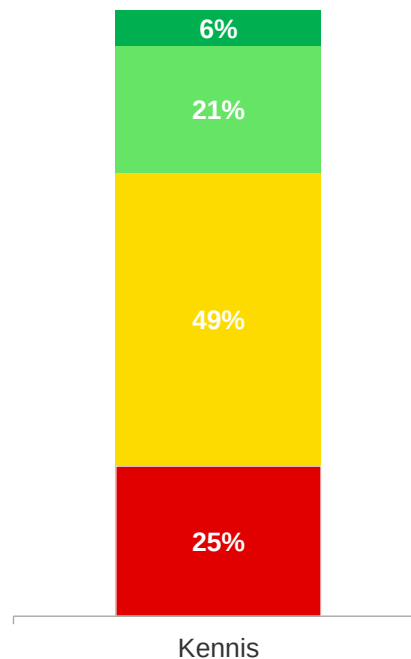
Ongeveer de helft van de bewoners is (zeer) geïnteresseerd in duurzaamheid

Bijna de helft (46%) van de inwoners zegt geïnteresseerd te zijn in energiebesparing en duurzame energie. Daarnaast zegt slechts 18% de aandacht voor deze onderwerpen overdreven te vinden, terwijl een grote meerderheid het daar niet mee eens is. Toch heeft maar een kwart (27%) naar eigen zeggen veel kennis over deze onderwerpen. Extra voorlichting maakt het wellicht mogelijk om de interesse voor energiebesparing en duurzame energie aan te wakkeren.

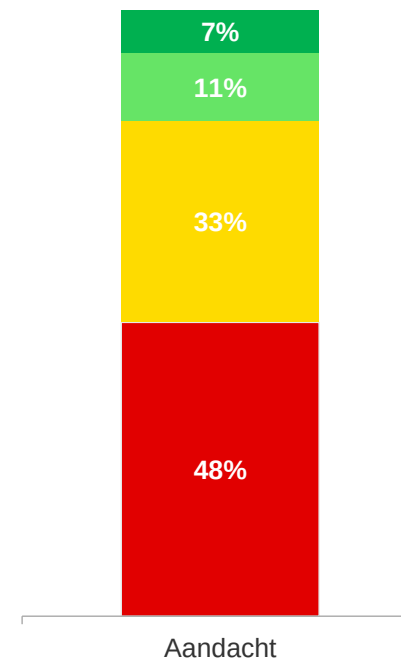
Ik ben geïnteresseerd in energiebesparing en duurzame energie

Ik heb veel kennis over energiebesparing en duurzame energie

Ik vind de aandacht voor energiebesparing en duurzame energie overdreven

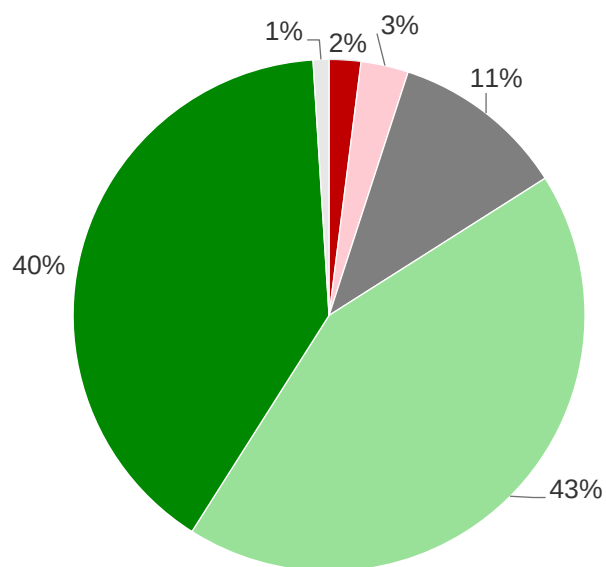

- Helemaal op mij van toepassing
- Grotendeels op mij van toepassing
- Een beetje op mij van toepassing
- Helemaal niet op mij van toepassing

Een ruime meerderheid staat positief tegenover energiebesparing

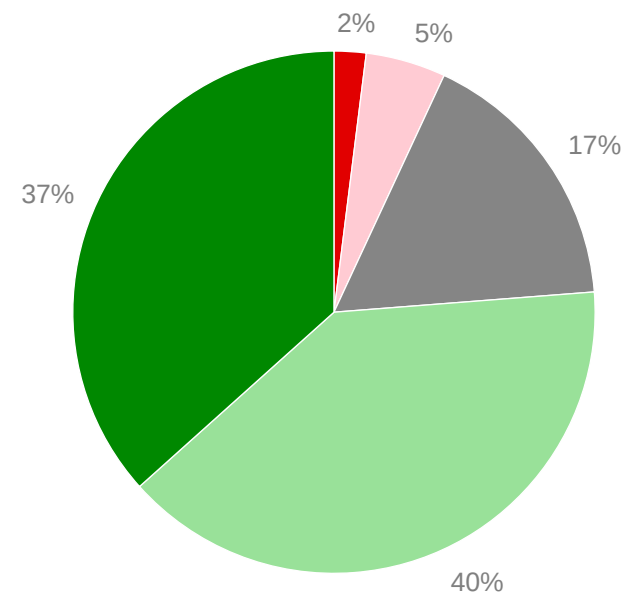
Zo geeft 83% aan dat het belangrijk is om in Nederland zuiniger om te gaan met energie, en staat 77% (zeer) positief tegenover energiebesparing in woningen.

Stelling: belangrijk om zuiniger om te gaan met energie

■ Helemaal mee oneens
■ Grotendeels mee oneens
■ Niet mee eens, niet mee eens
■ Grotendeels mee eens
■ Helemaal mee eens
■ weet niet

Houding ten opzichte van energiebesparing in woningen

■ Zeer negatief
■ Niet positief, maar ook niet negatief
■ Heel positief
■ Tamelijk negatief
■ Tamelijk positief

Milieuvriendelijkheid is het belangrijkste motief voor energiebesparing, hoge kosten en een ongeschikte woonsituatie zijn de grootste obstakels

Bijna twee derde (64%) van de mensen die positief staan tegenover energiebesparing voert het milieu als argument aan. De argumenten van de groep die hier negatief tegenover staat, zijn meer afhankelijk van de persoonlijke situatie. Men heeft bijvoorbeeld een gebrek aan geld, de woonsituatie maakt maatregelen onmogelijk (huurhuis, monumentaal pand, etc.), een gebrek aan kennis of een te hoge leeftijd om zich nog aan te (willen) passen.

Waarom positief over energiebesparing?

“Omdat we met zijn allen best met een tikkie minder kunnen, vooral wegwerp / modeartikelen zijn zonde van de energie.”

Waarom negatief over energiebesparing?

(alleen mensen die negatief over energiebesparing zijn)

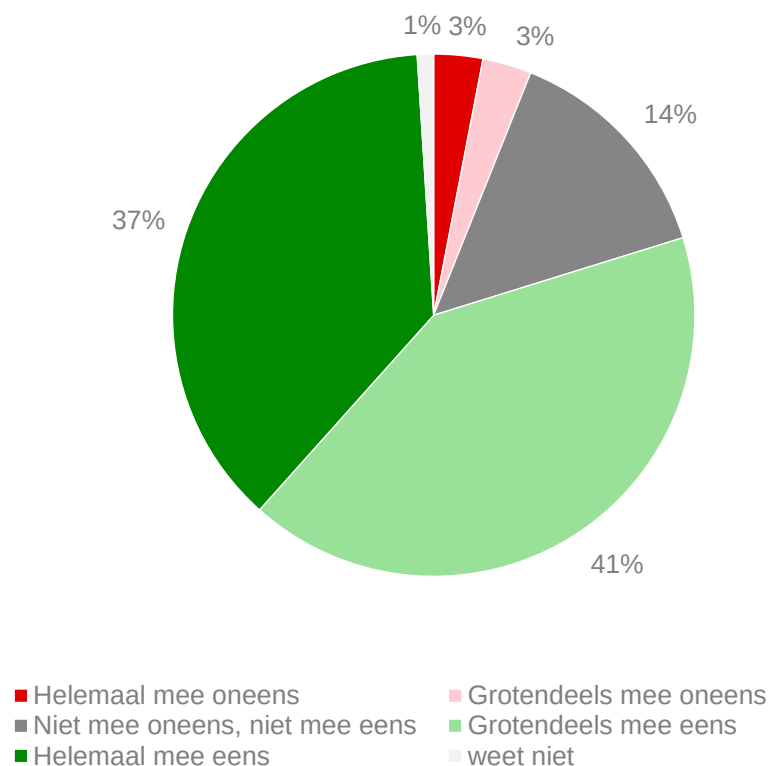

“Al de maatregelen komen teveel neer op de burger. Het bedrijfsleven moet een grotere rol spelen, eventueel gedwongen.”

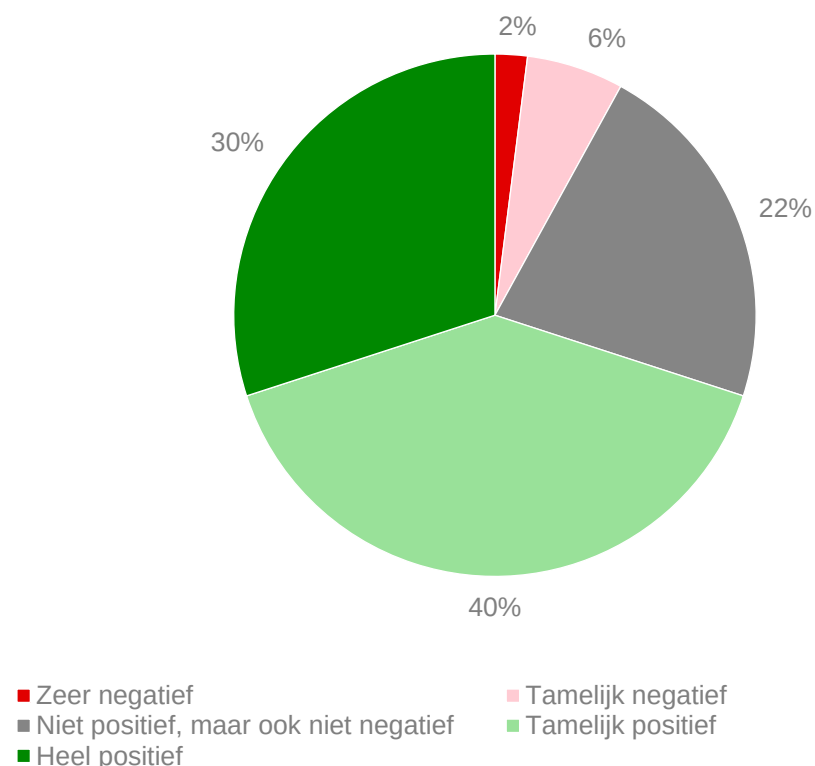
Ook staat een ruime meerderheid positief tegenover duurzame energie

Ruim driekwart (78%) vindt het belangrijk om in Nederland meer gebruik te maken van duurzame energiebronnen, terwijl 70% positief staat tegenover het omschakelen naar duurzame energie in woningen.

Stelling: belangrijk om op te wekken uit duurzame energiebronnen

Houding t.o.v. overstappen naar duurzame energiebronnen

Milieuoverwegingen zijn ook de belangrijkste redenen om positief te staan tegenover duurzame energie. Ook hier vormen kosten en woonsituatie obstakels

Voor zowel de positieve als negatieve argumenten lijken de uitkomsten sterk op die bij de vragen over energiebesparing.

Waarom positief over duurzame energie?

“Het is noodzakelijk, met de kanttekening dat de kosten niet bij de burger neer moeten worden gelegd.”

Waarom negatief over duurzame energie?

(alleen mensen die negatief over duurzame energie zijn)

“Ik twijfel of duurzame energiebronnen wel écht duurzaam zijn.”

2.2

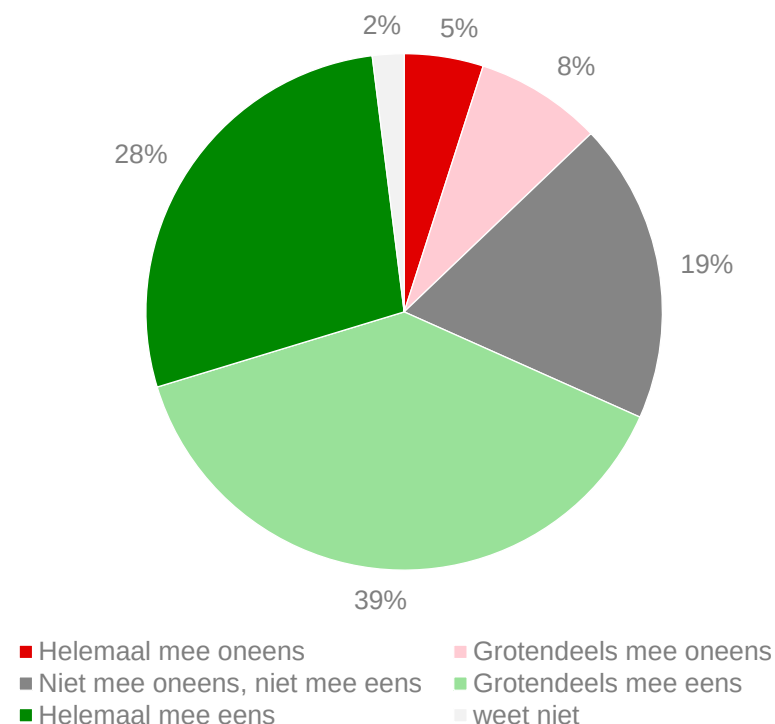
Klimaatafspraken

Ongeveer twee derde van de bewoners vindt dat Nederland zich in hoort te zetten om de klimaatdoelstellingen te behalen

96% ...van de ondervraagden heeft gehoord van het klimaatakkoord.

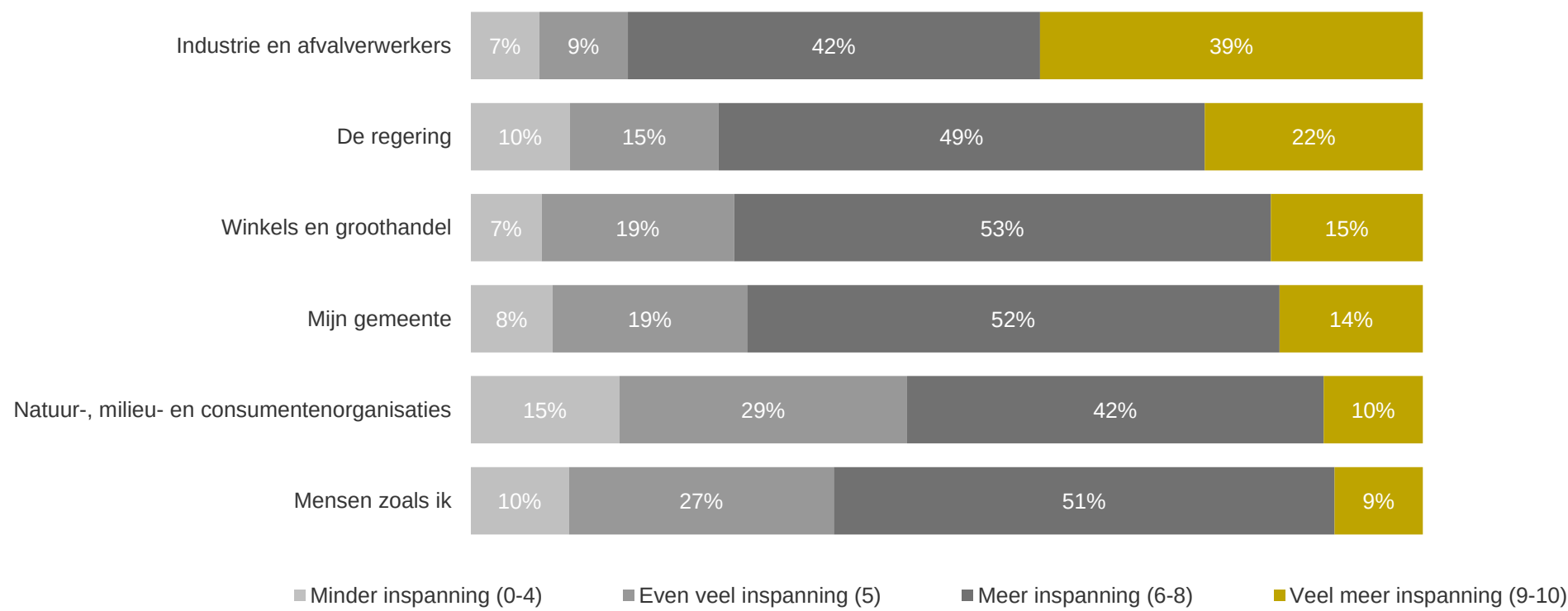
Eens met inzet Nederland voor behalen doelen klimaatakkoord?

Van met name van de industrie en de regering vindt men dat er (veel) meer gedaan moet worden om klimaatafspraken na te komen

Hoewel zes op de tien inwoners (60%) aangeven dat ook gewone burgers meer zouden kunnen doen om een bijdrage te leveren aan de klimaatdoelstellingen, lijkt men daarbij voornamelijk uit te gaan van een relatief kleine inspanning. Respondenten verwachten vooral initiatief van de industrie en de regering om de klimaatafspraken na te komen.

Welke groepen / instanties zouden meer (of minder) moeten doen om klimaatafspraken na te komen?

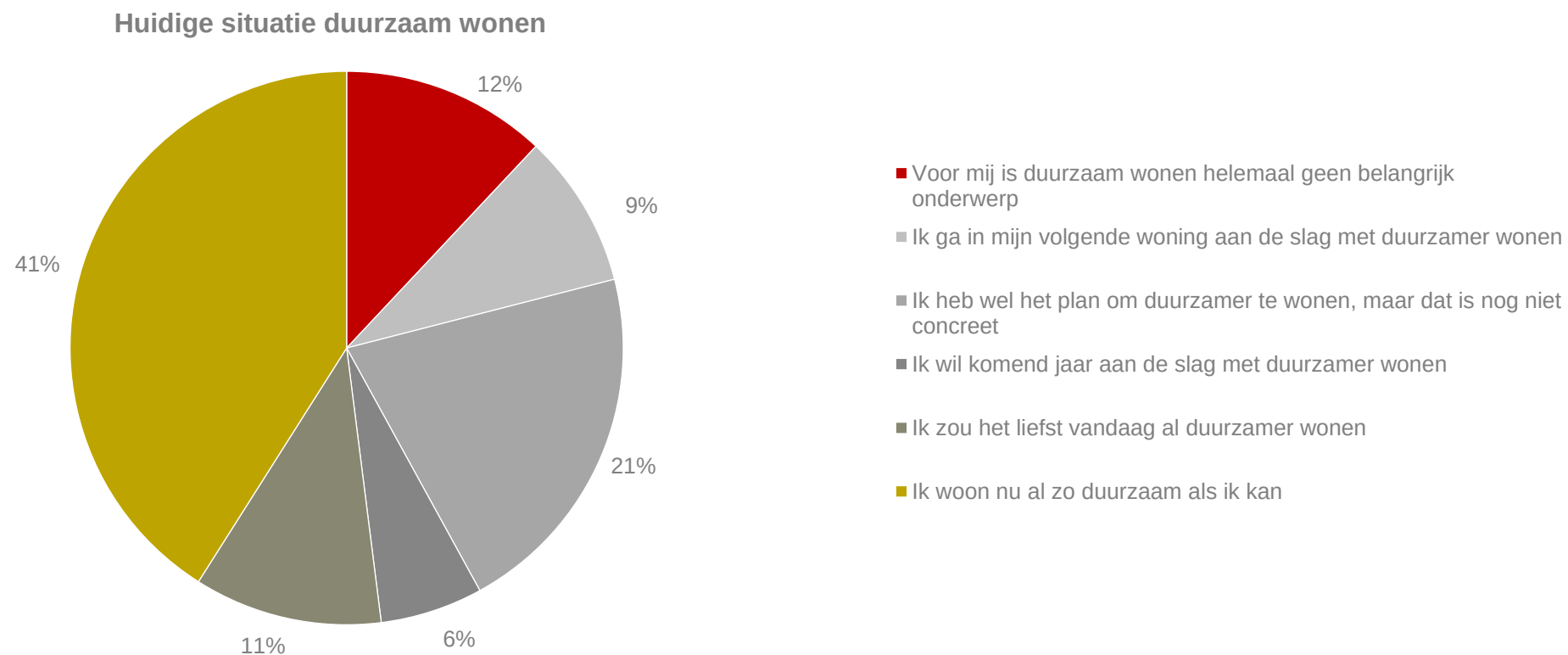
2.3

Eigen maatregelen en lokale initiatieven

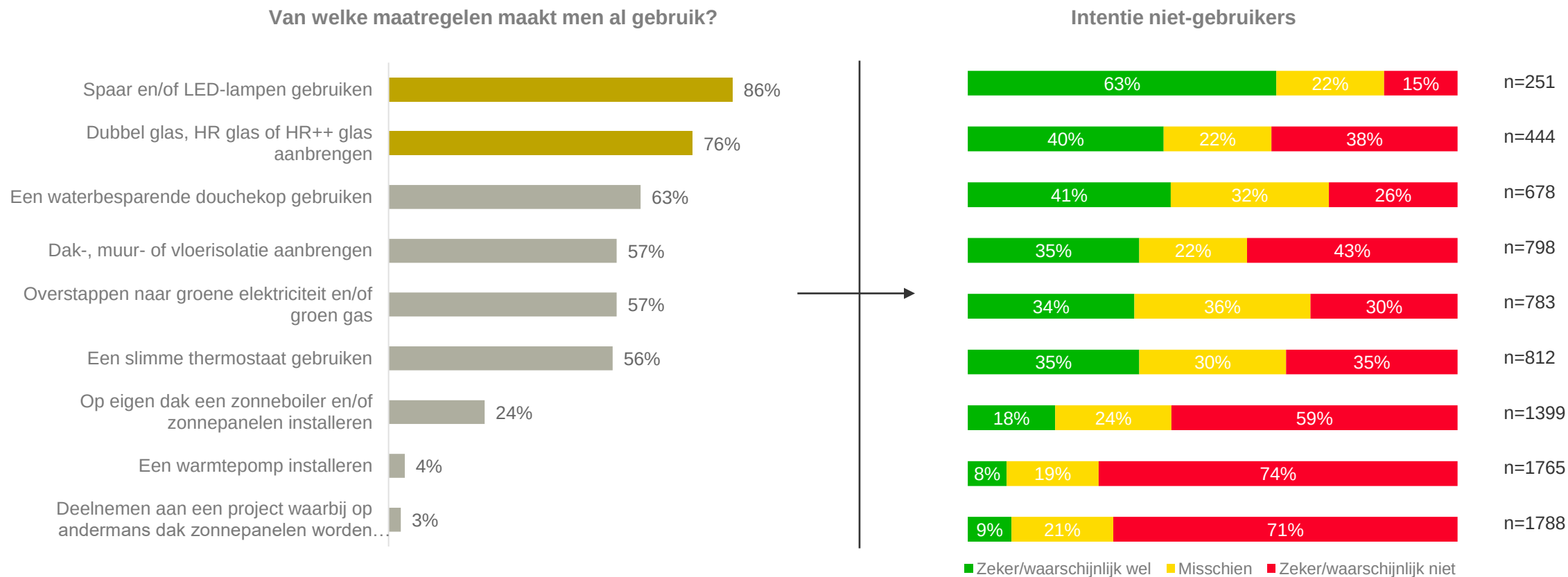
Iets minder dan de helft heeft de intentie om in de toekomst duurzamer te gaan wonen

Momenteel geven ongeveer vier op de tien inwoners (41%) aan al zo duurzaam te wonen als mogelijk is. Ongeveer de helft (47%) heeft wel de intentie om in de toekomst duurzamer te gaan wonen, al is dat in veel gevallen niet concreet of een voornemen voor de lange termijn. Slechts 12% vindt duurzaam wonen helemaal geen issue.

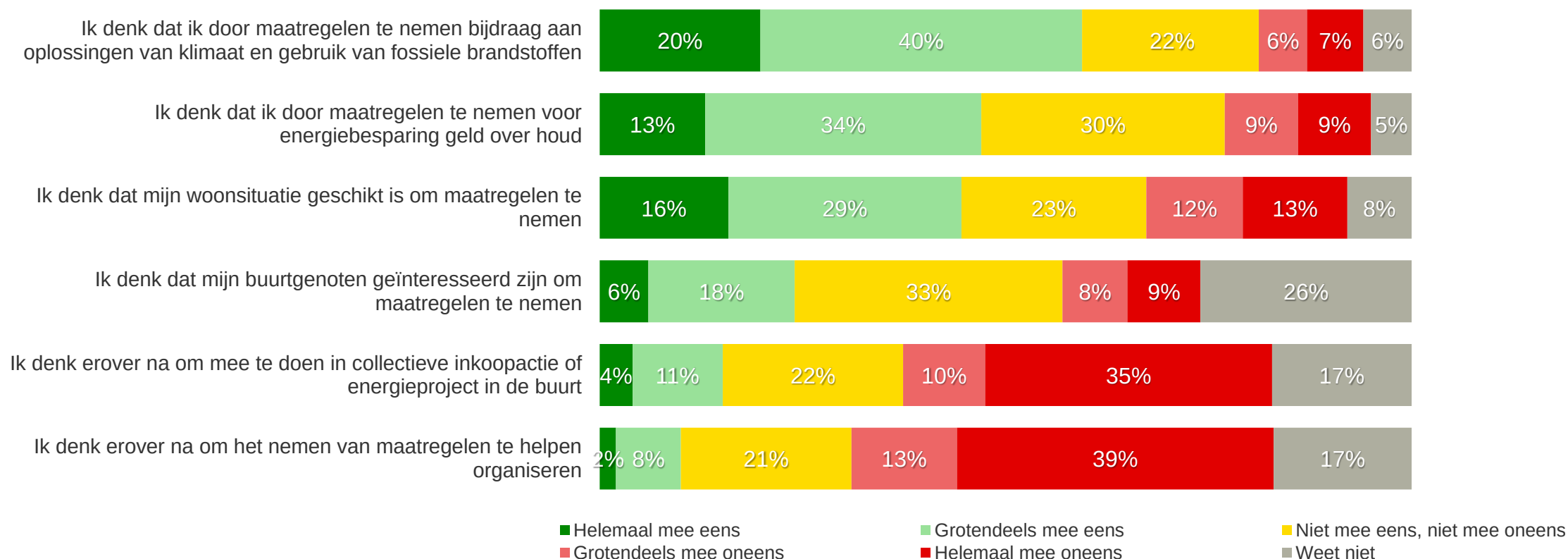
Kleinere ingrepen in huis worden in de praktijk het vaakst toegepast

Een ruime meerderheid van de inwoners maakt reeds gebruik van zuinige lampen en dubbelglas – ook onder niet-gebruikers worden deze toepassingen relatief het vaakst overwogen. Meer ingrijpende of tijdrovende maatregelen als het installeren van zonnepanelen, installeren van een warmtepomp of deelnemen aan lokale duurzame projecten worden daarentegen weinig gebruikt en overwogen.

Ongeveer de helft van de inwoners denkt dat het nemen van maatregelen bijdraagt aan klimaatoplossingen en geld kan besparen

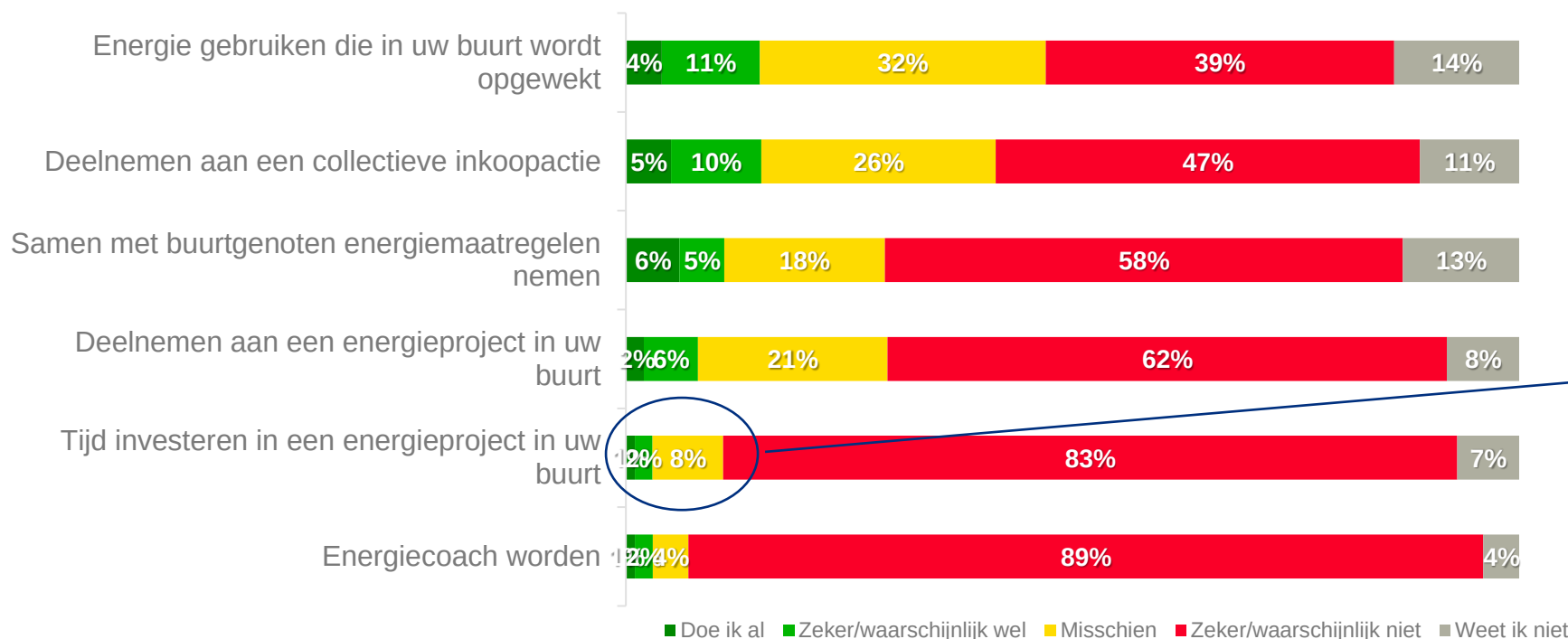
Daarentegen denkt maar een klein deel erover na om mee te doen aan een collectieve inkoopactie (15%) of om te helpen organiseren van het nemen van maatregelen (10%). Dit zou deels verklaard kunnen worden aan een gebrek aan kennis over mogelijkheden, echter voor beide stellingen geeft 17% aan het niet te weten of men wil deelnemen aan een collectieve inkoopactie of energieproject in de buurt of het helpen met organiseren van maatregelen.

Vooralsnog is er nog weinig animo om deel te nemen aan gezamenlijke duurzame initiatieven

Wanneer het aankomt op gezamenlijke lokale initiatieven staat men het meest open voor meer passieve deelname: zoals het deelnemen aan een collectieve inkoopactie, of het gebruiken van lokale energie. Een meer actieve rol, zoals het investeren van tijd of acteren als energiecoach wordt op voorhand door een ruime meerderheid afgewezen.

Gebruik en interesse in gezamenlijke initiatieven

Van de 164 mensen met de interesse om tijd te investeren in energieprojecten in de buurt, ziet het merendeel dit voor zich in een ondersteunende rol. Meedenken als lid (48%) of deelnemen aan projecten (39%) worden het vaakst als voorkeur aangegeven voor de mate waarin men hun betrokkenheid voor zich ziet.

Voor de meeste initiatieven gelden bijdragen aan klimaatdoelstellingen en financieel *voordeel* als belangrijkste drijfveren

Daarnaast wordt in iets mindere mate ook het gevoel iets zinvols te kunnen doen als aantrekkelijk aspect ervaren. In het geval van energiecoaches geldt het helpen van anderen als belangrijkste drijfveer.

Mensen die geïnteresseerd zijn om...

Samen met buurtgenoten energiemaatregelen nemen

- Bijdragen aan klimaatdoelstellingen **(38%)**
- Financieel voordeel, zoals een lagere energierekening **(36%)**
- Iets zinvols doen **(21%)**

Deelnemen aan collectieve inkoopactie

- Financieel voordeel, zoals een lagere energierekening **(60%)**
- Bijdragen aan klimaatdoelstellingen **(49%)**
- Iets zinvols doen **(29%)**

Energiecoach worden

- Anderen kunnen helpen **(21%)**
- Bijdragen aan klimaatdoelstellingen **(20%)**
- Iets zinvols doen **(19%)**

Deelnemen aan energieproject in de buurt

- Bijdragen aan klimaatdoelstellingen **(41%)**
- Financieel voordeel, zoals een lagere energierekening **(39%)**
- Iets zinvols doen **(18%)**

Tijd, geld, en locatie zijn de drie belangrijkste *voorwaarden* om deel te nemen aan duurzame initiatieven

Voor alle duurzame initiatieven geldt dat deelname in de eigen buurt, en een lage investering van tijd en geld als belangrijkste voorwaarden gezien worden om deel te nemen aan duurzame initiatieven.

Mensen die geïnteresseerd zijn om...

Samen met buurtgenoten energiemaatregelen nemen

- Kan in eigen buurt deelnemen (**26%**)
- Kost niet teveel tijd (**19%**)
- Investering in geld is beperkt (**17%**)

Deelnemen aan collectieve inkoopactie

- Kost niet teveel tijd (**31%**)
- Investering in geld is beperkt (**25%**)
- Kan in eigen buurt deelnemen (**25%**)

Energiecoach worden

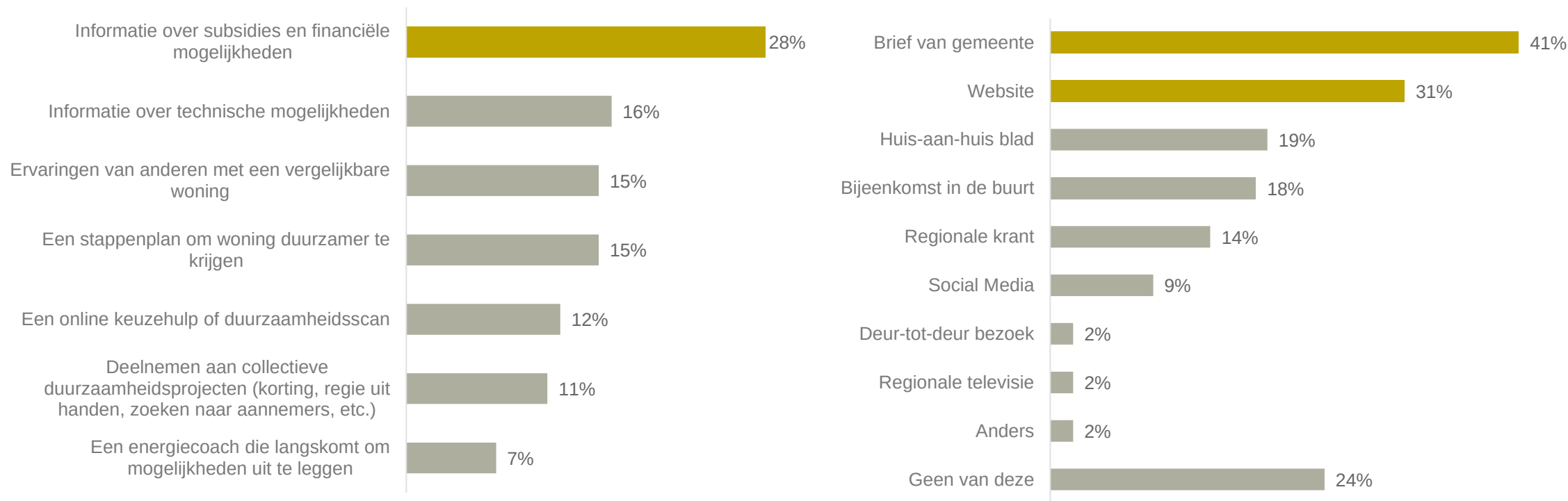
- Kan in eigen buurt deelnemen (**23%**)
- Kost niet teveel tijd (**14%**)
- Investering in geld is beperkt / wat ik doe sluit aan bij mijn vaardigheden (**13%**)

Deelnemen aan energieproject in de buurt

- Kan in eigen buurt deelnemen (**29%**)
- Investering in geld is beperkt (**28%**)
- Kost niet teveel tijd (**26%**)

Inwoners hebben voornamelijk behoefte aan informatie over subsidies en financiële mogelijkheden

Daarnaast geven zij aan informatie over het thema duurzaamheid het liefst via de post (brief van de gemeente) of online op de website te ontvangen.

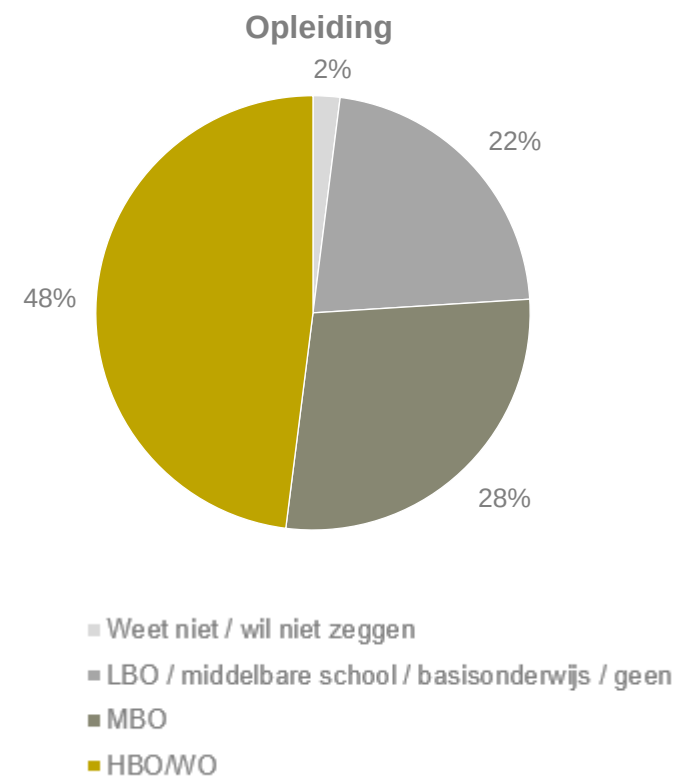
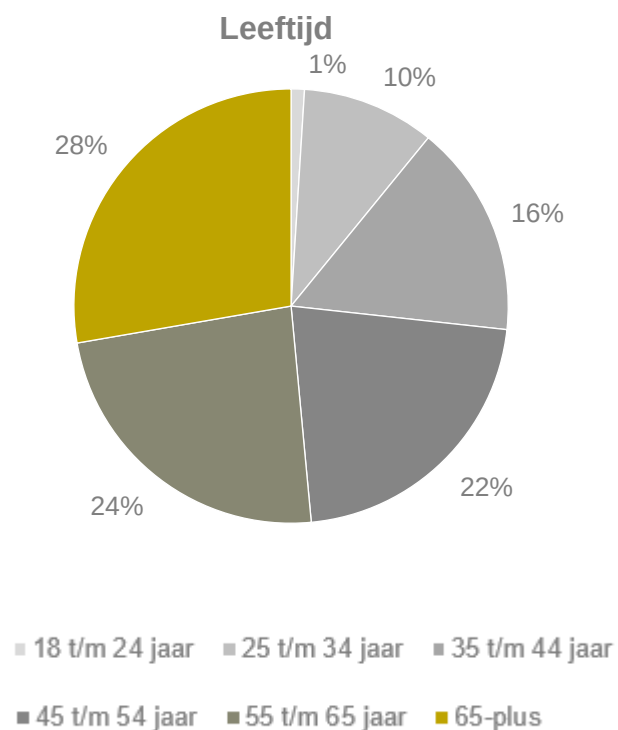
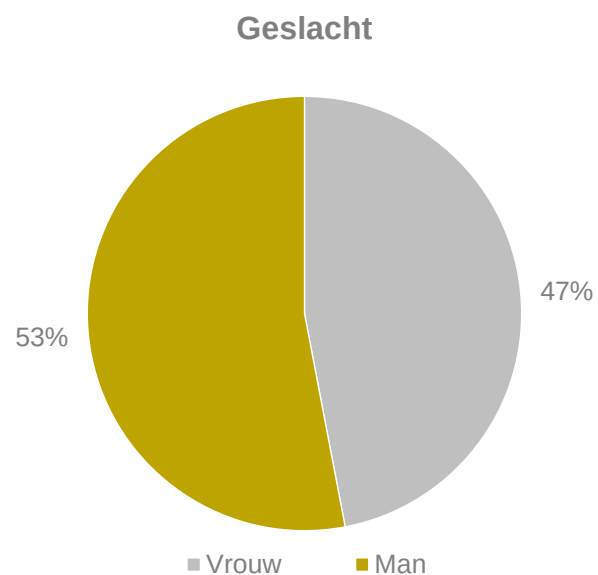

2.4

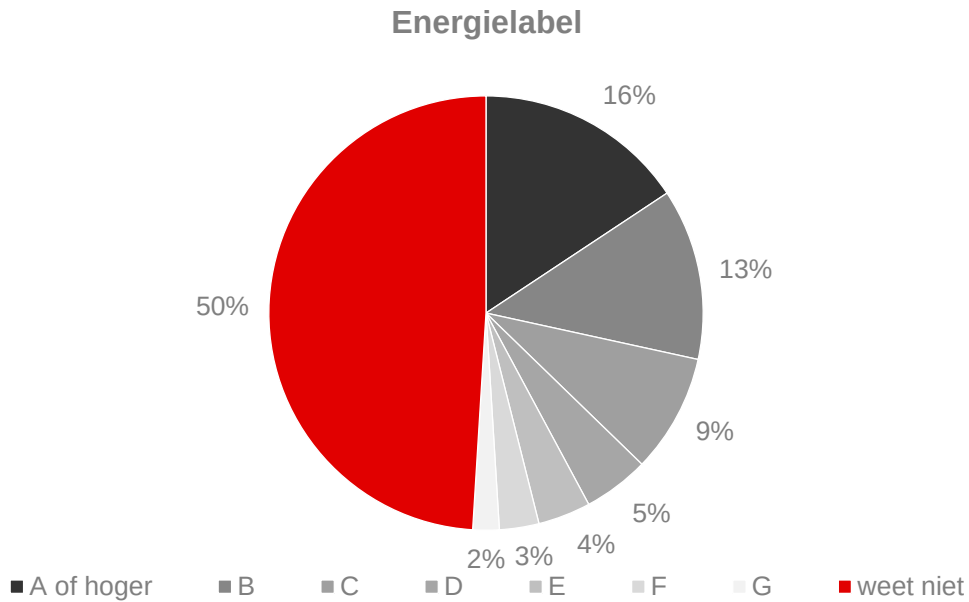
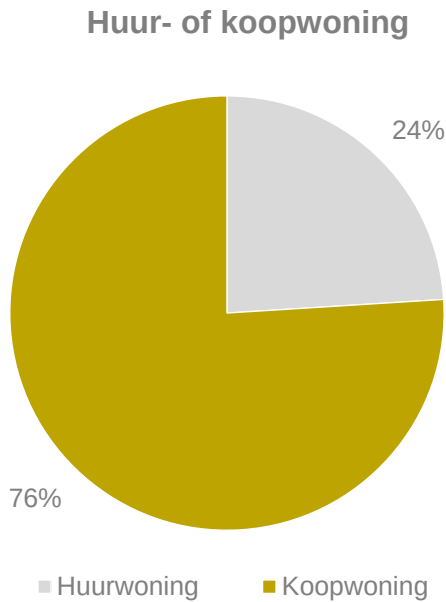
Achtergrondkenmerken respondenten

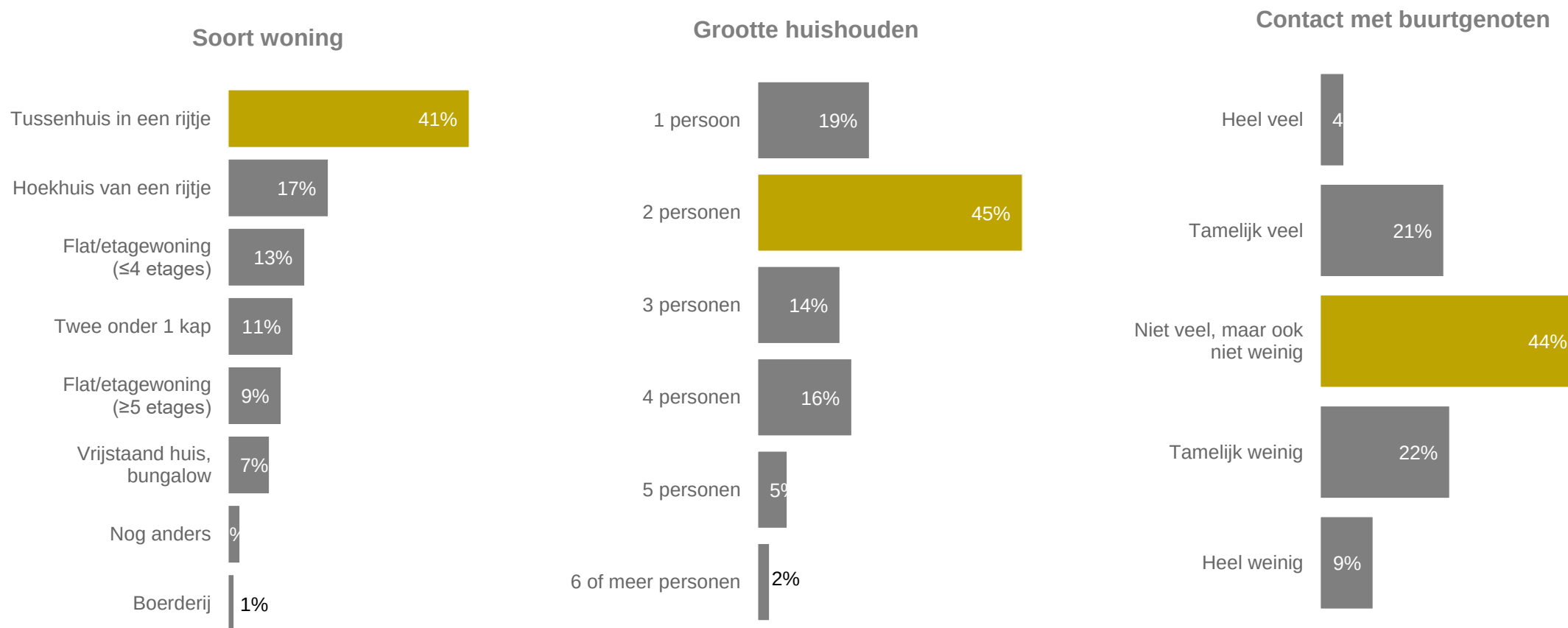
Achtergrondkenmerken: geslacht, leeftijd, opleiding

Achtergrondkenmerken: huur/koop, energielabel

Achtergrondkenmerken: type woning, grootte huishouden, contact met buren

2.5

Verschillen tussen subgroepen

Verschillen naar achtergrondkenmerken (geslacht, opleiding en type woning)

Hoe staat men tegenover dit onderwerp?

Mannen zijn over het algemeen meer geïnteresseerd in energiebesparing en duurzame energie dan vrouwen (53% vs 43%). Echter vinden ook meer mannen dan vrouwen de aandacht voor energiebesparing en duurzame energie overdreven (21% vs 12%). Daarnaast zijn voornamelijk hoger opgeleiden (57%) geïnteresseerd in energiebesparing en duurzame energie. Echter geven drie op de tien hoger opgeleiden (30%) aan over veel kennis te beschikken over energiebesparing en duurzame energie.

Wat beweegt bewoners in hun houding? Hoeveel prioriteit heeft dit onderwerp?

Energie, klimaat en milieu is voor hoger opgeleiden veel belangrijker dan voor anderen (38% vs 27% gemiddeld). Daarmee staat het op de derde plek van prioriteiten, hoger dan gemiddeld 5 bij de rest. Hoger opgeleiden vinden vaker dat mensen zoals zij meer zouden moeten doen om de afspraken uit het klimaatakkoord na te komen.

Welke initiatieven nemen bewoners al?

Mannen hebben meer dan vrouwen het plan om duurzamer te gaan wonen, maar dat is nog niet concreet (24% vs 16%), terwijl meer vrouwen aangeven het liefst vandaag al duurzamer te willen wonen (14% vs 9%). Hoger opgeleiden staan, over het algemeen, iets meer open om *waarschijnlijk wel* of *misschien* iets te ondernemen om bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen, al geldt dit vooral ook voor mensen met het een eigen woning, en niet voor mensen met een huurwoning.

Via welke communicatiekanalen of informele netwerken kunnen ze worden bereikt en hoe moeten zij worden aangesproken?

Over het algemeen willen hoger opgeleiden over de gehele linie meer hulp dan middelbaar- en lage opgeleiden. Voor wat betreft communicatie zijn hoger opgeleiden het best geholpen met informatie over subsidies en financiële mogelijkheden (36% vs 29%) en ervaringen van anderen in een vergelijkbare woning (23%). Hoger opgeleiden willen graag meer weten over energieprojecten door middel van een bijeenkomst in de buurt bij te wonen (26% vs 12% laagopgeleid) of, meer algemeen, door middel van een brief van de gemeente (45% vs 34%) en door middel van een website (42% vs 19%). Lager opgeleiden willen over de gehele linie minder geholpen worden met verduurzamen (30%) of energieprojecten (34%).

Verschillen naar regio

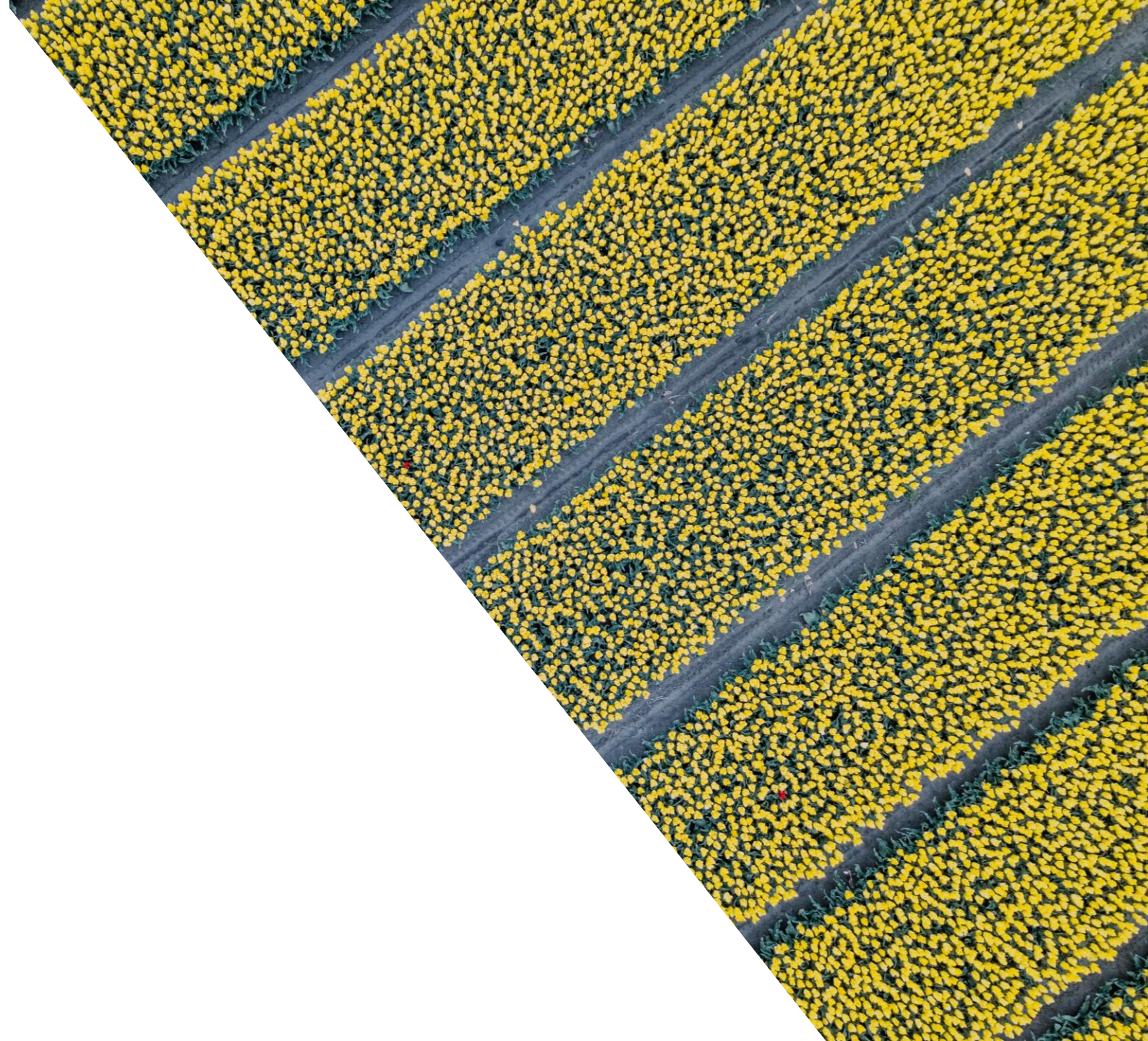
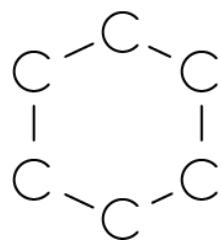
Hoe staat men tegenover dit onderwerp?

Respondenten uit de RES-regio Alblasserwaard zijn over het algemeen iets meer geïnteresseerd in energiebesparing en duurzame energie dan respondenten uit de Drechtsteden (52% vs 44%). Respondenten uit de RES-regio Alblasserwaard staan ook iets positiever tegen overstappen naar duurzame energiebronnen dan respondenten uit RES-regio Drechtsteden (77% vs 70%). Respondenten uit de RES-regio Alblasserwaard vinden energie, klimaat en milieu ook iets belangrijker ten opzichte van allerlei andere maatschappelijke problemen, dan dat respondenten uit de RES-regio Drechtsteden dat vinden.

Via welke communicatiekanalen of informele netwerken kunnen ze worden bereikt en hoe moeten zij worden aangesproken?

Respondenten uit de RES-regio Alblasserwaard hebben meer contact met buurtgenoten, dan respondenten uit de RES-regio Drechtsteden (32% vs 22%).

3. Advanced analytics

Inleiding *advanced analytics*

Op basis van data van Kantar, CBS, en de RES-regio Drechtsteden en Alblasserwaard heeft het bedrijf e-Canvasser onderzocht welke stappen mensen in de RES-regio's Drechtsteden en Alblasserwaard al hebben gezet richting duurzaamheidsinitiatieven, en wat er nodig is om inwoners te helpen de volgende stap te zetten in de energietransitie. Daarbij staat de volgende vraag centraal:

Hoe kunnen de inwoners bereikt en geïnspireerd worden om mee te doen aan lokaal opgewekte energie- en besparingsmaatregelen?

Leeswijzer

Uitgangspunten voor het lezen van afbeeldingen

- Hoe groter de bol, hoe meer respondenten hebben aangegeven dit te doen, van plan te zijn of belangrijk vinden.
- Een lijn tussen bollen veronderstelt een relatie tussen de bollen. Hoe dikker de lijn, hoe sterker de correlatie.
- Hoe verder de bol afstaat van een andere bol, hoe minder waarschijnlijk het is dat deze bol te maken heeft met een andere bol.

Verantwoording

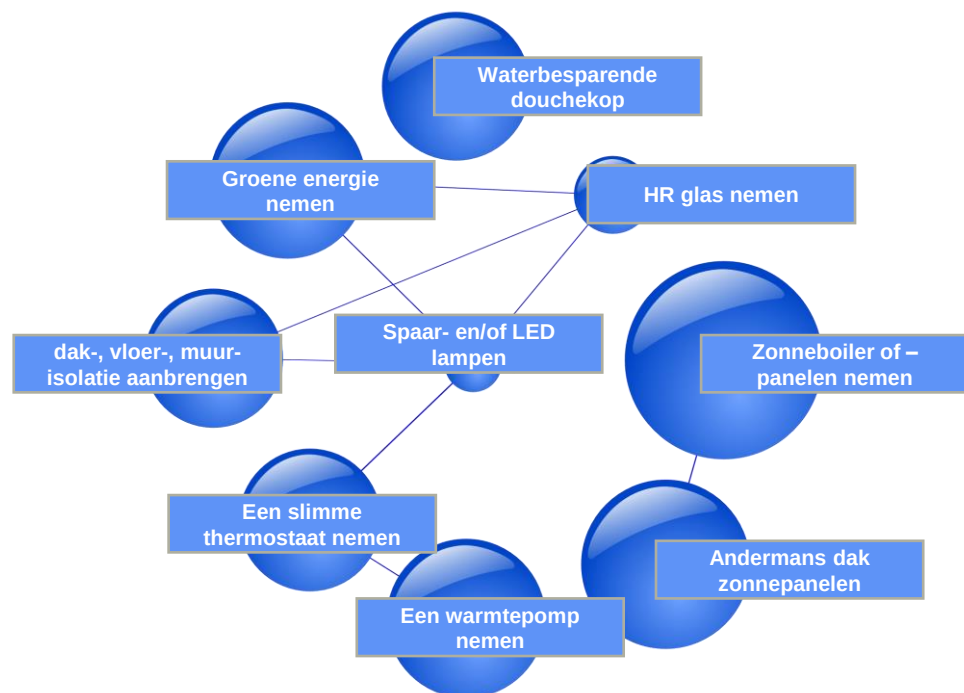
De statistische aanpak is in belangrijke mate gebaseerd op het neighbourhood effect (Cox 1969; Taylor en Johnston 1979; Agnew 1996; van Gent, Jansen, en Smits 2014; Shin 2017). Daarin wordt gebruik gemaakt van het verschijnsel dat de bewoners van buurten veel gedragingen en karakteristieken gemeenschappelijk hebben. Het theoretisch kader is een “logisch mechanisme” waarbij gegevens over gedrag in samenhang worden bekeken.

Het uitgangspunt van de uitvoering van deze vorm van *advanced analytics* is dat de bestaande situatie als vertrekpunt van analyse wordt genomen. Daarbij wordt gekeken, door middel van correlaties en logistische regressieanalyses, in hoeverre bestaande, al genomen, vormen van duurzaamheidsinvesteringen een voorspeller of voorwaarde zijn van aankomende, nog te nemen, duurzaamheidsinvesteringen.

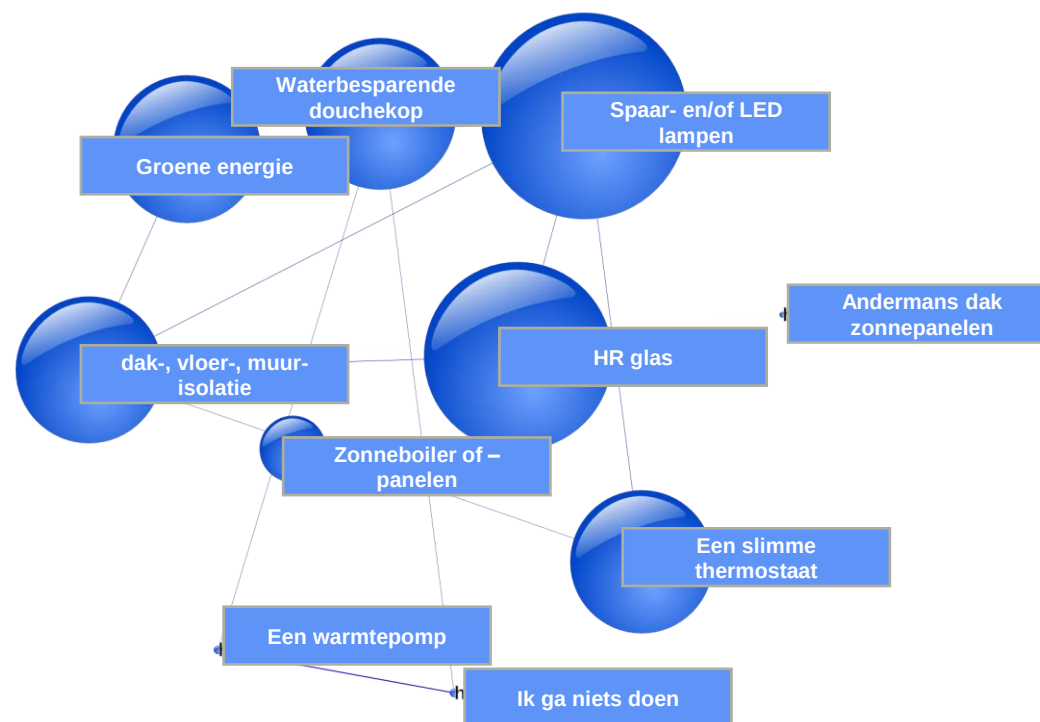
Alblasserwaard – duurzaamheidstoepassingen

Te zien is dat in beide RES-regio's de grootste groep wordt gevormd door mensen die groene energie gebruiken, een waterbesparende douche hebben, spaarlampen gebruiken en in een geïsoleerd huis wonen met HR-glas. De adoptie van deze maatregelen is sterk gerelateerd. Dat betekent dat wie bijvoorbeeld al spaarlampen heeft, geneigd zal zijn ook een waterbesparende douchekop te installeren en/of groene energie af te nemen.

Plannen voor duurzaamheidstoepassingen Alblasserwaard

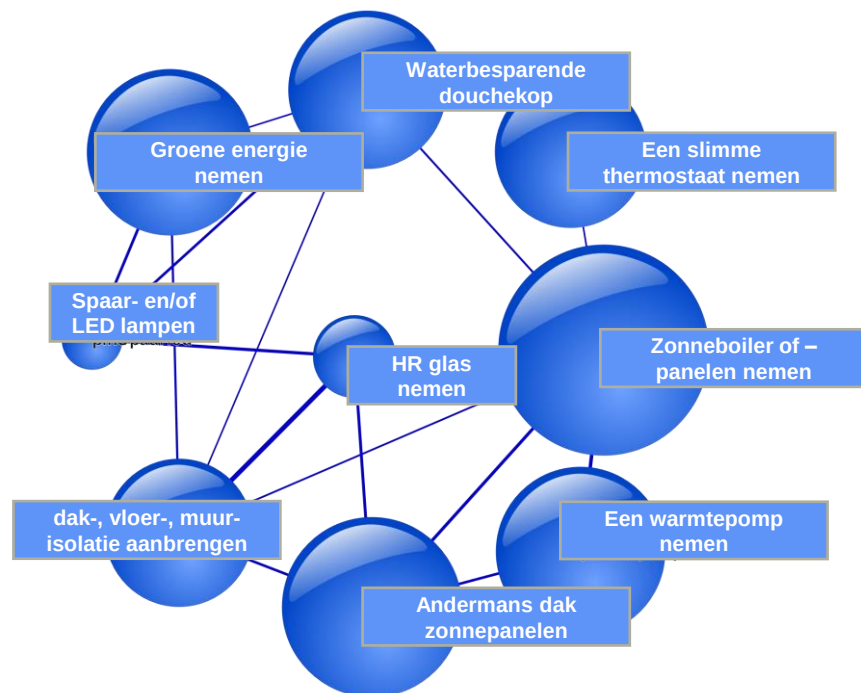
Bestaande duurzaamheidstoepassingen Alblasserwaard

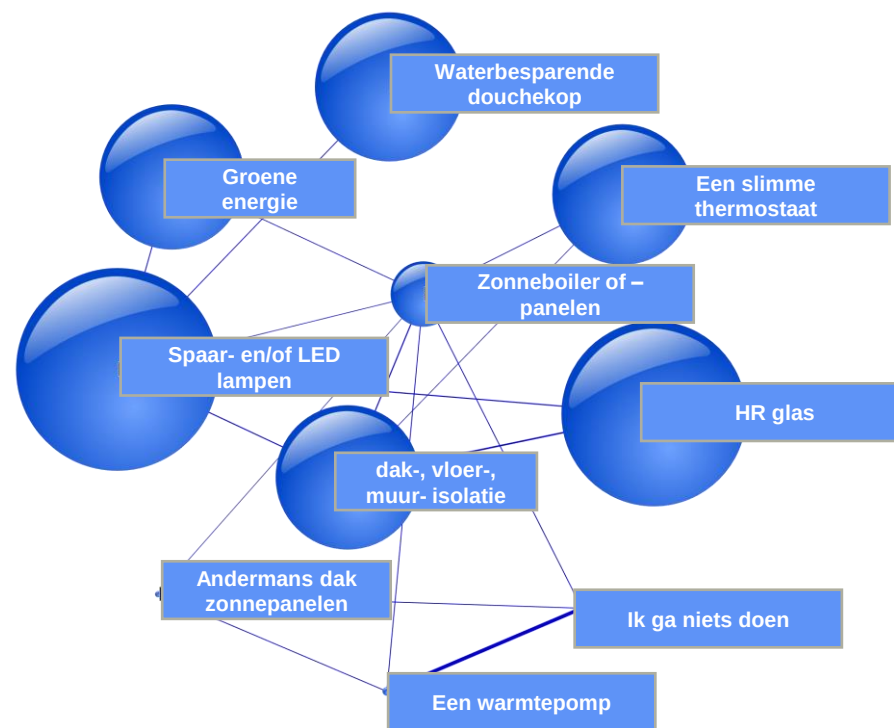
Drechtsteden – duurzaamheidstoepassingen

Opvallend is dat in de Drechtsteden zonnepanelen een soort spin in het web zijn, maar dat deze nog weinig worden toegepast. Dit betekent dat zonnepanelen voor veel mensen een logische volgende stap zijn. Kijken we naar plannen, dan zien we dat de plannen voor toepassingen onderling veel sterker gerelateerd zijn dan in de Alblasterwaard (vorige slide). HR-glas en woningisolatie zijn daarbij sterk met elkaar verbonden.

Plannen voor duurzaamheidstoepassingen Drechtsteden

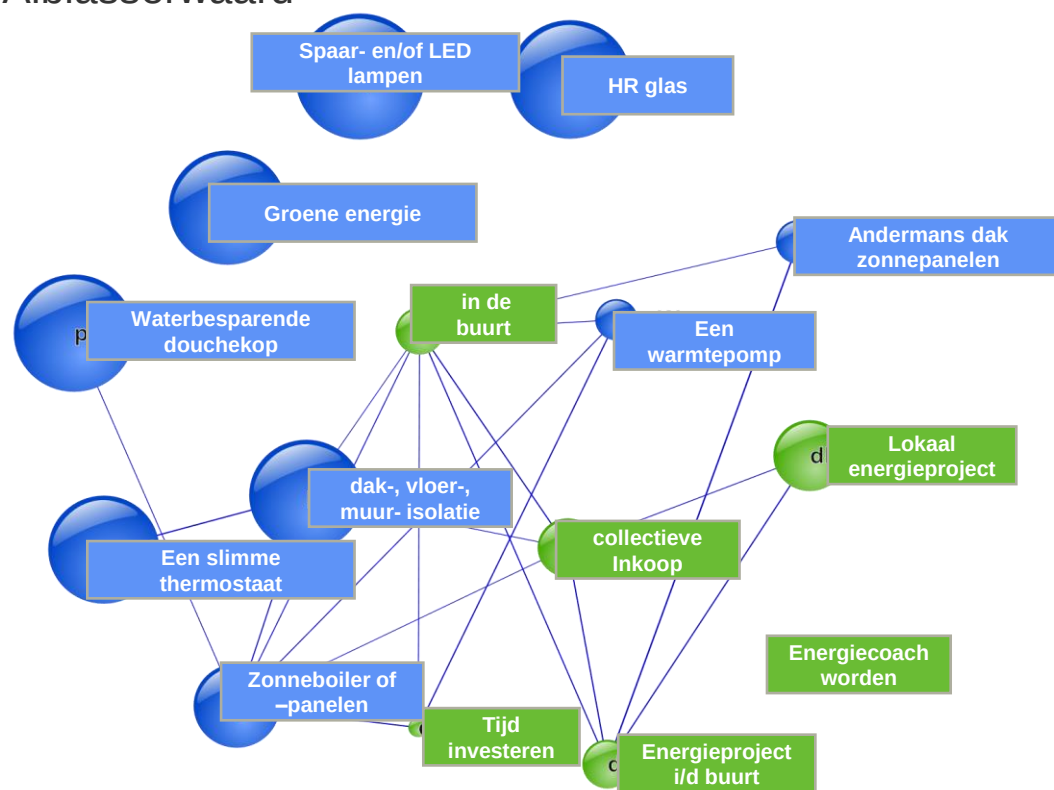
Bestaande duurzaamheidstoepassingen Drechtsteden

Alblasserwaard – samenwerking op lokaal niveau

In onderstaande afbeelding is getoond of in buurten hetzelfde gedrag wordt vertoond (blauw), gerelateerd aan de vraag of respondenten van plan zijn om deel te nemen (groen) aan lokale samenwerking of dat ze dat al doen. Voor het onderscheid geven we die bolletjes nu een groene kleur in plaats van een blauwe.

Samenwerking op lokaal niveau met initiatieven Alblasserwaard

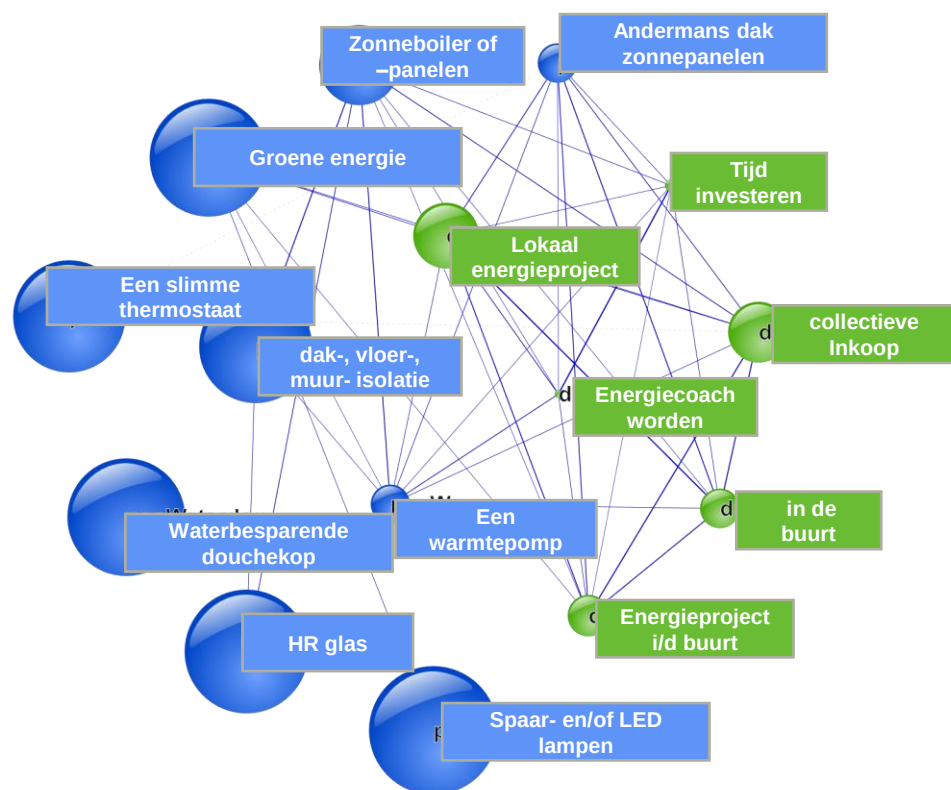
Te zien is dat de antwoorden op de "samenwerking-vragen" in Alblasserwaard samenhangen met een positieve houding ten aanzien van woningisolatie, zonnepanelen, andersoortige opwekking dan zonnepanelen of warmtepompen.

Er is een duidelijk onderscheid tussen mensen die spaarlampen nemen of een slimme thermostaat en mensen die woningisolatie gaan aanbrengen, een warmtepomp of zonnepanelen installeren, oftewel de kleine en de grote investeringen. Er zelf tijd in steken of coach worden is niet populair. Getuige de kleine omvang van deze bolletjes.

Drechtsteden – samenwerking op lokaal niveau

In onderstaande afbeelding is getoond of in buurten hetzelfde gedrag wordt vertoond (blauw), gerelateerd aan de vraag of respondenten van plan zijn om deel te nemen (groen) aan lokale samenwerking of dat ze dat al doen. Voor het onderscheid geven we die bolletjes nu een groene kleur in plaats van een blauwe.

Samenwerking op lokaal niveau met initiatieven Drechtsteden

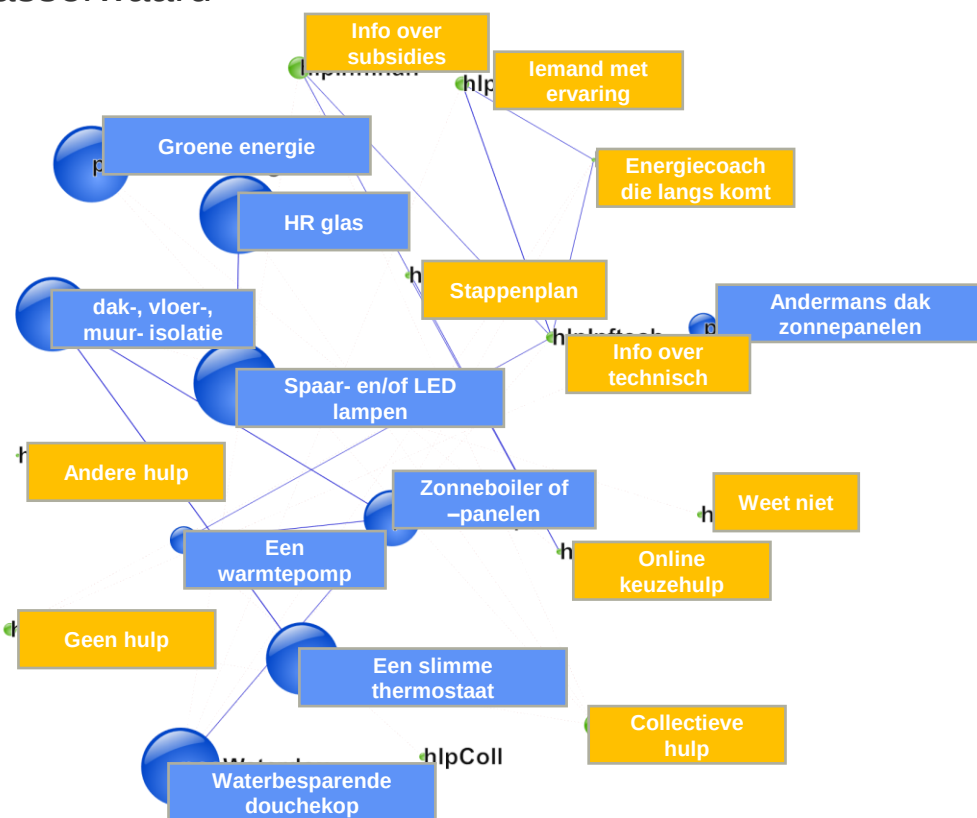
Te zien is dat de antwoorden op de "samenwerking-vragen" in de Drechtsteden samenhangen met een positieve houding ten aanzien van woningisolatie, zonnepanelen, andersoortige opwekking dan zonnepanelen of warmtepompen. Er is ook een verband met groene energie.

We zien hier hetzelfde onderscheid tussen de kleine en de grote investeringen.

Alblasserwaard – samenwerking op lokaal niveau

Het is ook interessant om te kijken naar het verband tussen hoe positief mensen staan tegenover een toepassing van energietransitie (blauw) en de manier waarop ze geholpen willen worden in verdere transitie (oranje).

Samenwerking op lokaal niveau met initiatieven Alblasserwaard

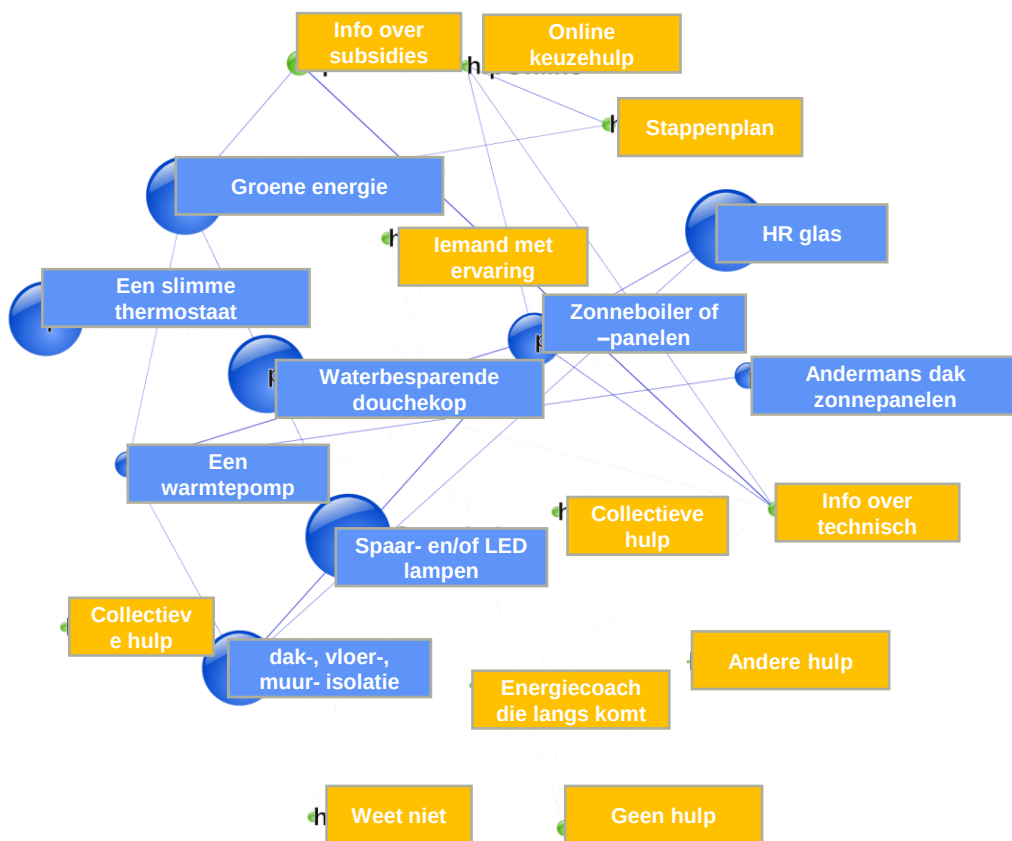
In de RES-regio Alblasserwaard is de hulpvraag nauwelijks verbonden aan of mensen ook al toepassingen hebben of van plan zijn. Voor een warmtepomp willen ze graag informatie over technische mogelijkheden.

Het bolletje over hulp bij financiering zweeft in de buurt van bolletjes over groene energie, HR-glas, isolatie en spaarlampen. Mensen die ervaringen van anderen zouden willen, staan ook open voor een coach of informatie over technische mogelijkheden. Collectieve duurzaamheidsprojecten zijn niet veel gevraagd, maar zitten in de buurt van slimme thermostaten en waterbesparende douches.

Drechtsteden – samenwerking op lokaal niveau

Het is ook interessant om te kijken naar het verband tussen hoe positief mensen staan tegenover een toepassing van energietransitie (blauw) en de manier waarop ze geholpen willen worden in verdere transitie (oranje).

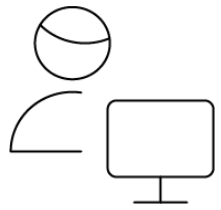
Samenwerking op lokaal niveau met initiatieven Drechtsteden

In de RES-regio Drechtsteden is men verder dan in de Alblasserwaard. Mensen die positief staan tegenover zonnepanelen vragen zowel hulp door middel van online of duurzaamheidsscans, als door informatie over technische mogelijkheden.

Het lijkt er verder op dat de grote groep mensen die geïnteresseerd is in groene energie, HR-glas, isolatie en spaarlampen het gemakkelijkst bereikt kan worden via informatie over financiering, online hulp, stappenplannen, en ervaringen van anderen.

4. Toetsen van proposities

Kwalitatief onderzoek

Inleiding

In aanvulling op het kwantitatieve onderzoek en de analyse van e-Canvasser is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Uit de -Canvasser analyse is naar voren gekomen welke elementen van energie-initiatieven aantrekkelijk zijn en waarvoor men in welke postcodegebieden meer of minder open staat. Provincie Zuid-Holland heeft vervolgens in samenwerking met Kantar vier proposities ontwikkeld. In deze proposities worden energiebesparende of verduurzamende initiatieven in de eigen regio geïntroduceerd.

Het doel van het kwalitatieve onderzoek was om in beeld te krijgen welke elementen in de energie-initiatieven de burgers aanspreken, welke afwegingen men maakt in de bereidheid te participeren en welke voorwaarden men daar (eventueel) aan verbindt.

Vier proposities*

#1 Campagne Comfortabele Quarantaine

Samen besparen met de buurt: een kleine moeite

#2 Energiecoöperatie Zonnetje in Huis

Naar een klimaat neutrale wijk: een paar sterke schouders onder zonnepanelen in de buurt

#3 Stichting Bespaar je rijk!

Serieus aan de slag met energiebesparing: de eigen portemonnee als grote winnaar

#4 Warmtecoöperatie Warme Voeten

Met een beetje hulp van hogerhand: werken aan warmteopwekking in de eigen wijk

*de vier proposities zijn terug te vinden in bijlage 1

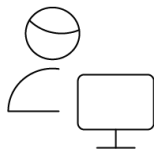
Onderzoeksverantwoording

Doelgroep

De doelgroepen van het onderzoek zijn burgers uit de RES-regio Alblasserwaard en Drechtsteden.

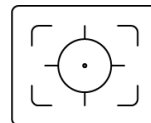
- In totaal hebben twaalf burgers deelgenomen aan het onderzoek.
- Dit waren *koplopers* op het gebied van verduurzamende maatregelen (intentie en gedrag) rond het eigen huis en regio en daarnaast mensen die in de *middengroep* vallen.

Methode

Voor de diepte interviews is gebruikt gemaakt van een online interviewmethode:

- Via het platform Microsoft Teams vond een videogesprek plaats. De moderator heeft de proposities aan de respondent getoond doormiddel van scherm delen.
- Iedere deelnemer heeft twee van de vier proposities voorgelegd gekregen. De selectie van proposities was afhankelijk van een drietal variabelen, namelijk: type woning (huur of koop), de RES-regio en de mate waarin men geïnteresseerd is in duurzame initiatieven in de regio (zie Q14, Q15, 16, Q17, Q18 en Q19 in bijlage 2).

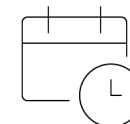

Werving en selectie

De respondenten zijn geselecteerd uit het kwantitatieve onderzoek op de criteria *koploper* en *middengroep*.

- *Koplopers* zijn burgers die bij verschillende maatregelen of actieve deelname 'dat doe ik al' en/of 'dat zal ik zeker wel doen' hebben aangegeven.
- De *middengroep* bestaat uit burgers die hier 'waarschijnlijk wel' en/of 'misschien wel' hebben aangegeven (zie Q18 en Q19 in de vragenlijst in de bijlage).*

Bij de selectie van de aangemelde respondenten is rekening gehouden met een spreiding op de achtergrond variabelen: leeftijd, geslacht, opleiding niveau, type woning en RES-regio Alblasserwaard/Drechtsteden.

Veldwerkperiode

De online interviews met de respondenten vonden plaats op woensdag 16 en donderdag 17 december 2020.

Door uitval van een gesprek op deze dagen heeft een laatste gesprek plaatsgevonden op dinsdag 22 december 2020.

Context

- Aan het kwalitatieve onderzoek hebben uitsluitende burgers deelgenomen die (veel) interesse hebben in verduurzaming en al (enigszins) bezig zijn met verduurzamende maatregelen. Enkele van deze koplopers zaten tevens in de gemeenteraad. Gezien deze selectie - en tevens het aantal deelnemers (12 burgers) - zijn de resultaten niet representatief voor alle inwoners van de betreffende RES-regio's.
- Tijdens de interviews viel op dat meerdere respondenten vanuit hun werk bezig zijn met verduurzaming. Zij zijn bijvoorbeeld werkzaam in een havenbedrijf, in het vastgoed of in de bouw.

Leeswijzer

Op de volgende slides komen onderstaande onderwerpen aan bod die ten grondslag liggen aan de conclusies op de vorige slides

- 1** Belang van de energietransitie
- 2** Aantrekkelijke elementen van de proposities
- 3** Elementen van de proposities die barrières vormen
- 4** Voorwaarden die men stelt aan deelname
- 5** Rol gemeente en bewoners

1 Belang van de energietransitie (1/2)

Men is bekend met de energietransitie en getroffen maatregelen (in de regio)

Over het algemeen zijn alle deelnemers bekend met de energietransitie. De meerderheid noemt dat Nederland van het gas af moet en gebruik moet gaan maken van andere energiebronnen. Daarnaast is men op de hoogte van de getroffen maatregelen. Men noemt de inzet van windmolens, promotie van waterpompen en verschillende subsidies voor onder andere isolatie.

De meerderheid staat hier positief tegenover en geeft aan dat deze transitie noodzakelijk is. Echter, een aantal vindt de transitie goed, maar wil de windmolens niet in eigen achtertuin (NIMBY fenomeen). Onder de deelnemers zijn ook een aantal enigszins sceptisch over de energietransitie. De maatregelen worden niet geheel haalbaar gevonden in de tijd, ze vinden niet alle plannen realistisch of vragen zich af of maatregelen wel op de juiste plek worden genomen (windmolens en zonnepanelen kunnen volgens sommigen beter in minder bewoonde gebieden worden geplaatst, zoals de Noordzee en de Sahara). Een enkeling noemt dat de gemaakte kosten omtrent de energietransitie wel realistisch moeten blijven. Niet iedereen beschikt namelijk over de financiële middelen om de gevraagde maatregelen te treffen.

Ook met de getroffen maatregelen specifiek in de eigen regio is een deel bekend. Men noemt geplaatste windmolens, de HVC in Dordrecht of heeft al initiatieven en subsidies van eigen gemeente voorbij zien komen.

Belangrijk voor het milieu, eigen portemonnee en de toekomstige generaties

Respondenten vinden de energietransitie een belangrijk onderwerp. Ze geven aan dat “we er niet meer omheen kunnen en dat het moet gebeuren”. Persoonlijk vindt men het belangrijk omdat ze zich zorgen maken over het milieu en de planeet, anderen bekommeren zich om toekomstige generaties. Naast het belang dat men ziet voor het milieu, wordt het belang voor de portemonnee ook genoemd. Men erkent dat verduurzamende maatregelen rendabel en financieel voordelig kunnen zijn. Men ziet hierin een persoonlijk voordeel.

“

We moeten *van de gasleidingen af* (wat mij betreft vandaag nog) en *windmolens plaatsen*.

De negatieve associatie is dat *de energietransitie te langzaam gaat*, zowel *privé als zakelijk*.

Ik sta er niet 100% achter, *want het moet niet ten koste van alles gaan*. Niet iedereen kan het financieel gezien.

Ik *vind belangrijk dat we met de energietransitie bezig zijn*. Je ziet dat de wereld naar de klote gaat. Met CO2, noordpool, etc. Ik maak me daar zorgen over, vooral voor mijn kinderen.

De energietransitie is wel een *omvangrijk gebeuren*. Ik vraag me af of we al die doelen kunnen halen in de gegeven tijdsspanne.

De *veranderingen moeten gebeuren*, daar ben ik me van bewust. Maar *voor mij is het lastig*; ik woon in een huis waarin het niet eenvoudig is.

Ik vind het belangrijk voor de toekomst. Ik werk graag mee aan een *duurzame toekomst* voor mij en mijn kinderen. *Maar wel binnen een rendabel kader*; het moet een financieel voordeel hebben.

”

1 Belang van de energietransitie (2/2)

Eigen getroffen maatregelen

Hoe het ervaren belang zich vervolgens uit in getroffen maatregelen in het eigen huis verschilt. Waar de koplopers de muren of vloeren hebben geïsoleerd, zonnepanelen en/of HR glas hebben of LED-verlichting hebben aangebracht, hebben de middengroepers minder ondernomen. Dit komt onder andere omdat zij de financiële middelen niet hebben, of omdat het niet in hun woning aan te brengen of te plaatsen is (bijv. warmtepomp, zonnepanelen). Wel valt op dat allen duurzame overwegingen hebben gemaakt, ofwel er bewust mee bezig zijn.

Bespreken met de burens

Respondenten blijven geïnformeerd over de energietransitie door het nieuws te kijken of te lezen. Daarnaast krijgt men informatie over verduurzaming in de regio via brieven van de gemeente (bijv. uitnodiging voor een energiescan) of omdat men via het werk met het onderwerp bezig is. Slechts een enkeling gaat zelf actief op zoek naar informatie en een aantal geeft juist aan te weinig te weten over wat er regionaal aan de energietransitie wordt gedaan. Ze zouden hier meer over willen weten via de gemeente of social media. Voor degene die nog niet optimaal op de hoogte zijn of in mindere mate maatregelen in en rond eigen huis hebben getroffen, is de energietransitie slechts af en toe een onderwerp van gesprek. Wel lijkt er meer over gesproken te worden en ideeën te worden uitgewisseld wanneer men bijvoorbeeld bezig is met een verbouwing en/of verhuizing. Men wisselt ideeën en ervaringen uit met collega's, familie en burens.

“

Ik heb mijn vloer en dak al laten isoleren tijdens de verbouwing. Een warmtepomp kon niet, maar hebben we wel voor gekeken. Verder hebben we zonnepanelen en zijn we overgegaan op elektrisch koken.

Iedereen moet wat doen. Waar ik kan, help ik eraan mee. Ons dak is niet geschikt voor zonnepanelen. We zijn ook bewust met wat we wel en niet verwarmen.

Ik heb een HR ketel, we hebben een oud huis dus we hebben de kieren gedicht.

Maar ik kijk ook hoe rendabel een investering is. Of het financieel ook interessant is.

Ik denk dat ik redelijk op de hoogte ben. Volg het nieuws, nieuwsbrief van Greenpeace, gemeentepolitiek, krant.

Voordat we gevelinstallatie aanlegden wilde ik opzoek naar informatie. Ik lees recensies en discussieer met mensen die dat al hebben.

Ik denk dat ik daar wel van op de hoogte ben, het heeft wel mijn interesse. Maar niet zozeer dat ik me abonneer op een nieuwsbrief. Incidenteel verdiep ik me erin.

Ik krijg hier in Gorkum weinig van de verduurzaming mee. Het is niet zichtbaar; en het wordt niet verspreid in het plaatselijk sufferdje. De rol in het verspreiden van info ligt bij de gemeente.

”

Aantrekkelijke elementen van de proposities

‘Samen staan we sterk’ en persoonlijk contact

Een van de aantrekkelijke elementen volgens de bewoners uit Drechtsteden en Alblasserwaard is het ‘samen doen’. Dit samen doen wordt zowel om verschillende redenen belangrijk gevonden als dat men voordelen in de uitwerkingen van het ‘samen doen’ ziet.

- Men vindt het belangrijk iedereen erbij te betrekken; sociale cohesie, inclusiviteit en ‘gezelligheid’ worden genoemd. Men leest in de initiatieven dat er contact wordt opgezocht met burens en men met elkaar in gesprek gaat. Het elkaar helpen spreekt aan en dit vormt een stimulerende factor in de proposities. Men gelooft dat de betrokkenheid van de buurt en het gezamenlijke doel een motiverende werking hebben.
- Tot slot ziet men ook een financiële aantrekkelijkheid in het samen doen. Zo wordt de collectiviteitskorting als een aantrekkelijk voordeel gezien.

Prettig voor de portemonnee

Alle deelnemers spreekt het element van financieel voordeel - in het algemeen en los van het samen doen - in de proposities aan. Men gelooft dat genoemde maatregelen in de proposities hen financieel iets kan opleveren. Voorwaarde is wel dat het om eigen financieel voordeel moet gaan en tevens rendabel moet zijn. Men vindt het daarom belangrijk om in de initiatieven duidelijk terug te zien wat het besparen hen precies oplevert.

Concrete plannen

- Daarnaast gelooft de meerderheid in het mogelijke effect die de initiatieven in de genoemde proposities hebben op de verduurzaming van de regio. Dat de genoemde maatregelen herkenbaar en duidelijk zijn heeft een positieve uitwerking op hun oordeel over de proposities. Men gelooft dat alle beetjes helpen. Wel geldt, hoe duidelijker de acties en gevolgen omtrent de initiatieven, hoe meer men geïnteresseerd lijkt te zijn.
- Het enthousiasme voor de initiatieven lijkt tevens te worden verhoogd wanneer deze als professioneel worden ervaren en als blijkt dat er voldoende expertise aanwezig is onder de initiatief- en deelnemers.

“

Ik geloof in zonne-energie; je verdient het snel terug. Als elke wijk puzzelstukjes doet, doen we in heel Nederland iets.

Het is belangrijk dat er saamhorigheid in de buurt is en door dit soort bijeenkomsten voel je je ook weer betrokken. Samen voor iets gaan.

Dit spreekt me wel aan; je bent hiermee een winnaar voor je portemonnee.

Ik zie hier het voordeel wel in het samen doen; daarmee maak je kans op collectieve korting.

Ben positief over het initiatief [prop.4]: ik denk dat het belangrijk is dat de buurt op één lijn komt en voorlichting is daarin belangrijk.

Ik sta er wel voor open omdat je het vooral met elkaar moet doen. Samen bereik je meer en het kan financieel gunstiger zijn om het samen te doen. En met het samen doen kan je ook weer tot nieuwe ideeën komen. Ook kan het fijn zijn om ervaringen uit te wisselen.

Dit initiatief [prop.4] is minder concreet voor mij. Ik zou minder actief ervoor aan de slag gaan dan bij zonnepanelen [prop.2]. Die zijn al redelijk bekend, warmtebronnen een stuk minder.

”

Elementen van de proposities die barrières vormen

Niet voor mij

- Sommige elementen in de proposities vormen een barrière omdat men het gevoel heeft dat het niet bij hen als persoon past. Zo noemen sommigen dat ze niet goed zijn in het werven of benaderen van buurtbewoners of dat het hen een ongemakkelijk gevoel geeft. Ofwel omdat ze bang zijn opdringerig over te komen of omdat het bespreken van financiën persoonlijk en daarmee een gevoelig onderwerp kan zijn. Ze geven aan pas bij iemand over de vloer te willen komen als daarom is gevraagd, niet uit eigen initiatief. Daarbij sluit aan dat deelnemers die aangeven hun burens minder goed te kennen, ook minder interesse hebben in de actieve onderdelen van de initiatieven.
- Voor een aantal deelnemers geldt dat zij bepaalde onderdelen van de propositie niet op hen van toepassing beschouwen; zij hebben de financiële middelen niet, bepaalde verduurzaming is niet mogelijk in hun type woning of ze hebben zelf al (naar eigen mening) de betreffende verduurzamende maatregelen getroffen.
- Tot slot geven respondenten aan dat tijd een obstakel kan vormen. Door drukte met werk, het huishouden en sociale leven geeft een aantal aan dat deelname aan een initiatief niet 'ook nog in de agenda past'. Vaste middagen of avonden lijken af te schrikken.

Onzekerheden en onduidelijkheden

- Wanneer niet helemaal duidelijk is wat de initiatieven hen (financieel) concreet opleveren is men in mindere mate geneigd deel te nemen. Men zoekt in de propositie naar wat voor hen het financiële voordeel is en in hoeverre het voor hen rendabel is. Daardoor heeft men begrip voor buurtbewoners die minder enthousiast zijn; verduurzaming wordt door een aantal als een luxe product gezien en daarmee wederom niet voor iedereen van toepassing.
- Abstracte toekomstplannen komen te vrijblijvend over, 2050 - zoals genoemd in propositie 4 - is ver weg voor deelnemers.
- Daarnaast roepen de proposities vragen op over met wie er precies wordt samengewerkt.
- En het loslaten van de regie (propositie 2) kan voor sommigen een barrière zijn. Het liefst hebben deze deelnemers bijv. zonnepanelen op het eigen dak en daarmee meer zicht op wat het oplevert.

“

Ik wil mensen niet iets opdringen om te doen. Ik zou bijna zeggen van, ik plak een A4tje op m'n raam en dan kunnen mensen me bellen.

Maar mijn buurvrouw die iedereen kent die kan meer resultaat behalen. Ik zou me meer een collectant voelen.

Ik zou me opgelaten voelen dat ik naar andermans financiën vraag. Daar heb ik moeite mee. Ik zou bang zijn dat mensen geen 'nee' durven te zeggen.

Ikzelf heb al veel geregeld in en rond mijn huis. Ik weet niet zo goed wat ik hier nog aan heb.

Ik wil dit meer in eigen beheer houden. Ik weet zelf het beste wat ik wel en niet kan betalen. Ik denk dat controle het kernwoord is.

Het liefst zou ik gasloos koken, maar ik ben afhankelijk van de woningstichting. Maar voor mij spelen kosten ook een rol. En nieuwe dingen oppakken is leuk, maar tijd is een probleem.

Ik mis hier meer een tijdsaanduiding van wat wanneer gaat gebeuren. Ze willen wel wat ondernemen, maar nu lijkt het een beetje vrijblijvend.

Alleen haak ik gelijk af op '2050'. Totaal ambitieus in mijn ogen. Ik zou juist geprikkeld worden om het in 2030 of 2035 te halen.

”

Voorwaarden die men stelt aan deelname (1/2)

Deelnemers zien voor- en nadelen in de proposities. Bij doorvraag blijkt dat men een aantal voorwaardes heeft (zowel voor zichzelf als voor het initiatief) die – indien hieraan wordt voldaan – het enthousiasme en de deelnamebereidheid zullen vergroten. Zowel voor passieve deelname als actieve deelname geeft men de volgende voorwaarden aan:

Het moet wat opleveren:

- Kennis en informatie. Bijvoorbeeld door het uitwisselen van ervaringen, maar ook advies op maat (wat is er mogelijk in mijn huis, met mijn budget)
- Financieel voordeel. Deelname moet rendabel zijn. Men noemt een lagere energie rekening of waarde verhoging van het huis als mogelijke financiële voordelen.
- Contact met de buurt en sociale cohesie. Deze worden zowel als voorwaarde als een prettige bijkomstigheid gezien. De sociale component kan mogelijk een trigger vormen.
- Steuntje in de rug. Bijvoorbeeld door financiële steun of een kleine bijdrage als LED-lampjes mee naar huis krijgen.
- Van toepassing zijn. Men heeft bijvoorbeeld minder interesse in collectieve inkoop van zonnepanelen wanneer zij zelf al zonnepanelen hebben of in een huurhuis wonen.

Duidelijkheid:

- Men wil een zo volledig mogelijk beeld krijgen van wat het initiatief inhoudt. Er wordt gevraagd naar een concrete schets van het plan met een realistische inschatting van haalbaarheid plus een tijdspad van het initiatief.
- Ook wil men weten wie er precies betrokken zijn, de partijen en personen die onderdeel zijn van het initiatief.
- Men wil tevens duidelijkheid over wat er van hen wordt verwacht (zowel bij aanwezigheid van bijeenkomsten als bij hulp van de organisatie).

“

Deelname is voor mij *afhankelijke van wie er nog meer helpt bij informatieavond*. Ik heb voorkeur voor directe burens/ mensen die ik ken.

Ik zou meer getriggerd worden als het het wat *financieel aantrekkelijker en concreter* wordt gemaakt. Bijvoorbeeld 'bespaar iedere maand 100 euro'.

Met de *naam van een bekende erbij neem ik het serieuzer*. 'Iemand die ik ken heeft er al tijd aan gespendeerd', triggert mij.

Jazeker, alle beetjes helpen, met mijn huis red ik de wereld niet maar kan ik wel andere motiveren om eraan bij te dragen. *Ik wil meedoen als ik weet wat inschatting van de haalbaarheid is*.

Vaste vergaderingen en verplichte avonden passen niet in mijn agenda. *Ik wil het meer flexibel*, ik ben meer spontaan. Ik ga mensen teleurstellen als ik aan een agenda moet houden.

Ik zou wel naar bijeenkomst gaan. *Ik verwacht direct toepasbare tips*.

Het is best laagdrempelig. Als er goede informatie gegeven wordt en er ook meteen een vervolg aan gegeven wordt. En als dat allemaal snel kan plaatsvinden, dan klinkt dat goed.

”

Voorwaarden die men stelt aan deelname (2/2)

Laagdrempelig:

- De eerste aanzet tot participatie moet laagdrempelig zijn. Bijvoorbeeld doordat er bij een eerste kennismaking nog niet van alles van ze wordt verwacht.
- Het is voor iedereen (zowel voor mensen die er wel al veel over weten en aan hebben gedaan als voor mensen die wel interesse hebben maar er nog niet veel over weten).
- Het initiatief moet dichtbij de bewoners zelf blijven; met bekenden en voor bekenden. Als iets te ver van mensen af staat willen ze er niet aan mee doen.

Specifieke voorwaarden voor actieve deelname (hulp bij werving, organisatie)

Zelfvertrouwen door kennis en/of ervaring

- Voorwaarde voor actieve deelname is dat men zich comfortabel en zeker genoeg moet voelen om bijvoorbeeld aan de werving of de organisatie mee te doen. Dat zit zowel in de kennis over het onderwerp als eigen/eerdere ervaring. Men heeft behoefte aan (meer) informatie en kennis over het onderwerp verduurzaming eer zij bijvoorbeeld als energie coach aan de slag kunnen. Een aantal geeft aan vanuit professioneel vlak reeds ervaring te hebben met projectmanagement of 'het slaan van bruggen' en daardoor met vertrouwen dergelijke rol in de initiatieven op zich te willen en/of kunnen nemen.

Sfeer van vertrouwen en flexibiliteit in tijd

- Men participeert het liefst met gelijkgestemden en bekenden. Men noemt zowel de voorwaarde dat de buurt ervoor open moet staan, dat er een zekere saamhorigheid aanwezig is, als dat participatie afhankelijk is van wie er nog meer meedoen aan het initiatief. Men wil graag samenwerken met aanpakkers; buurtbewoners die over bepaalde kwaliteiten beschikken. Inzicht in de betrokkenen is daarom een belangrijke voorwaarde.
- Tot slot wordt voor de barrière 'tijdsgebrek' een voorwaarde voorgesteld, namelijk dat de tijd die aan het initiatief besteed wordt, zelf kan worden ingedeeld. Sommigen worden liever niet verplicht op vaste tijden aanwezig te zijn en willen zelf en flexibel kunnen bepalen op welke momenten ze zich inzetten.

“

*Ik wil **wel kennis hebben** van het onderwerp om langs de deuren te kunnen gaan.*

*Ik ben niet zo van langs de deuren gaan. Vind ik lastig, als je zo wat van mensen wil. **Voorwaarde is namelijk dat je met goed verhaal aankomt waar je zelf ook in geloofd/enthousiast over ben.***

*Als je **mensen kent** is het werven makkelijker. Maar ik ken weinig mensen hier.*

*Als het vanuit een groep bewoners komt, zou het helpen als de namen en adressen erbij staan. Als het iemand is die ik ken kan ik daar contact mee opnemen. Dan zou het wel aantrekkelijker zijn, maar dat **hangt af van wie het is.***

***Meehelpen is afhankelijk van wie er nog meer meedoen in de organisatie. Het moeten wel mensen zijn waarin ik het vertrouwen heb dat ze dingen oppakken.** Ik kan best een kartrekker zijn en ik denk dat dit een groot project is wat veel tijd kost en ik zou het niet alleen willen trekken.*

*Ik wil best langs bij buurtgenoten, want dan ben ik **onderdeel van sociale structuur van de wijk** en lever ik een bijdrage. En ik wil wel helpen met organiseren, dat **past bij mij huidige leven**; ik organiseer voor mijn werk ook.*

In Den Haag (kom ik vandaan) zou ik niet deelnemen aan initiatief: de sfeer is daar heel anders, gemis persoonlijk contact en sociale cohesie, gestreste sfeer. Dan werkt zo'n initiatief minder goed.

”

5 Rol gemeente en bewoners (1/2)

Synergie tussen gemeente en buurtbewoners

Wanneer deelnemers wordt gevraagd naar de rol en betrokkenheid van de gemeente en buurtbewoners in de initiatieven worden voor beide partijen zowel voor- als nadelen genoemd. Maar het belang van betrokkenheid van beide partijen wordt wel gezien. De bewoners delen ervaring, enthousiasme en kunnen medebewoners motiveren deel te nemen. Voor de gemeente zien bewoners een katalyserende rol. Een rol van tevens meer praktische aard; de gemeente biedt de expertise, geeft vergunningen en biedt vakmensen en daarmee de legitimiteit aan het initiatief. Zo ontstaat een betrouwbare en betrokken groep waarbij zowel expertise als financiële middelen aanwezig zijn.

De rol van de gemeente

Het beeld dat men heeft van de gemeente wisselt. Het vertrouwen in de rol van de gemeente lijkt afhankelijk van eerdere ervaringen met initiatieven die vanuit de gemeente zijn georganiseerd en eigen betrokkenheid bij de gemeente. Waar een enkeling sceptisch is, lijken vrijwel alle bewoners het erover eens dat een zekere betrokkenheid van de gemeente noodzakelijk is om het initiatief te doen slagen. Men ziet de volgende voordelen van een aanwezige rol van de gemeente:

- Gemeente geeft legitimiteit aan het initiatief en dat biedt vertrouwen in de haalbaarheid en dat het plan uiteindelijk uitgevoerd wordt.
- Daarnaast kan de gemeente professionaliteit en expertise bieden.
- Ook beschikt de gemeente over de middelen, de kennis over de regio en is het de partij die de nodige vergunningen zal moeten verlenen.

Maar:

- De gemeente wordt door sommige deelnemers ook als generiek en 'hoog over gezien. Deze deelnemers hebben er minder vertrouwen in dat de gemeente hetzelfde belang heeft als de buurtbewoners.
- De betrokkenheid van de gemeente maakt een initiatief minder persoonlijk, waardoor de drempel tot deelname voor buurtbewoners mogelijk hoger is.
- Wat ook opvalt is dat men kritischer is richting gemeenten (dan buurtbewoners) als er iets mis gaat.

“

*Ik denk dat er een **samenwerking moet zijn met de gemeente**. Die heb je nodig voor bepaalde zaken. Regels, vergunningen en noem maar op. Daar kunnen zij antwoord op geven.*

*Ja, ik denk dat je mensen vanuit de gemeenschap moet activeren. De gemeente is dan de **katalysator**.*

***Organiseren vind ik meer een taak voor de gemeente**. Is in hun belang om het te regelen. Het spreekt mensen ook meer aan als het door gemeente wordt georganiseerd.*

*Als er had gestaan dat het in samenwerking met de gemeente was, is mijn mening positiever. **Gemeente geef professionaliteit en legitimiteit**.*

*Je **bereikt als bewoner minder dan wat je als gemeente kan bereiken**. Als bewoner kan je ondersteunen dat de wijk er warm voor wordt, maar als initiatiefnemen zie ik er minder heil in.*

***De gemeente maakt beslissingen** als 'dit wordt een energie zuinige buurt'. En overheid moet hier ook rol spelen; groene energie kost veel geld en daar kan de overheid bij helpen.*

***De gemeente kan schakelen met de netbeheerder, ze hebben know-how en ook mensen die hier fulltime mee bezig zijn**. Als je deskundigheid wil, moet je hen betrekken.*

”

5 Rol gemeente en bewoners (2/2)

Rol van buurtbewoners

Over het algemeen is men enthousiast over het feit dat de initiatieven vanuit buurtbewoners komen. Slechts een enkeling is sceptisch, door (net als bij het oordeel over de gemeente) een slechte ervaring. Maar allen vinden het goed als buurtbewoners initiatieven nemen, ze hebben respect voor deze bewoners. Deelnemers zien de volgende meerwaarde in betrokkenheid van buurtbewoners:

- Het heeft een stimulerend effect. Buurtbewoners kunnen elkaar aanspreken waardoor men eerder verwacht dat iedereen actief betrokken blijft.
- Eveneens als een motiverend effect. Als bewoners hebben ze immers allemaal hetzelfde belang en zijn ze mogelijk meer gedreven tot hetzelfde doel te komen.
- Er is meer vertrouwen. Ze weten wie de initiatiefnemers zijn (kennen ze persoonlijk) en dat zorgt tevens voor zeggenschap onderling.
- Het is gemakkelijker en toegankelijker. Door de nabijheid kunnen gemakkelijk ervaringen met elkaar uitgewisseld worden, wat een positieve werking kan hebben op de motivatie van anderen om ook met verduurzaming bezig te zijn.

Maar:

- Men ziet ook een risico in een initiatief dat alleen vanuit buurtbewoners wordt ontplooid. Motivatie en energie kan afnemen door een gebrek aan aanpakkers of wegvallen enthousiasme/middelen. Of doordat men simpelweg geen tijd (meer) heeft.
- Er kan worden getwijfeld aan de legitimiteit van het initiatief en men heeft het idee dat buurtbewoners op zichzelf niet beschikken over voldoende expertise en middelen. En een flinke dosis overtuigingskracht is niet voldoende om het gewenste resultaat te halen.
- Voor het slagen van een initiatief is de gemeente nodig. Dat lijkt buiten kijf te staan.

“

De motivatie is hier [initiatief vanuit buurtbewoners] anders door de insteek 'WIJ bewoners gaan besparen'. In de basis geeft mij dat vertrouwen en het lijkt mij een logische drijfveer.

Ik vind de gemeente meer afstandelijk, bij buurtbewoners ken je de mensen. Dat geeft meer vertrouwen.

Als het iemand is die ik ken, zou ik daar makkelijker contact mee opnemen. En als het vanuit de gemeente komt; ze zijn lastiger te bereiken en er is een kans dat er minder mee wordt gedaan.

Met buurtbewoners kan je ervaringen en tips uitwisselen, dat vind ik leuk en dat werkt goed denk ik.

Bij bekenden zou ik sneller mee willen werken dan bij de gemeente.

Het voordeel dat het vanuit bewoners wordt georganiseerd zit denk ik in de motivatie waarmee het gedaan wordt. Is anders als iemand van de overheid die taak toegewezen krijgen (hart ligt mogelijk ergens anders).

[initiatief alleen vanuit buurtbewoners:] ik twijfel aan legitimiteit en ik heb vaker groepen enthousiaste buurtbewoners gezien die uiteindelijk stil lopen; 'het leven komt uiteindelijk in de weg'.

”

Bijlage 1 – de proposities

#1 Campagne Comfortabele Quarantaine

Samen besparen met de buurt: een kleine moeite

Thuis energie besparen zorgt voor een lagere energierekening, meer wooncomfort en minder uitstoot van CO₂, wat weer beter is voor het klimaat.

De Campagne Comfortabele Quarantaine is een initiatief van de gemeente i.s.m. buurtbewoners. Via de campagne informeren wij buurtgenoten hoe zij makkelijk en snel energie kunnen besparen door kleine maatregelen te nemen, zoals het aanbrengen van tochtstrips, gebruik van Ledlampen en radiatorfolie. Daarnaast geven we tips hoe mensen energie kunnen besparen door anders om te gaan met verlichting in huis of het gebruik van warm water.

We organiseren bewonersavonden, voor de gezelligheid én om meer te leren over samen energie besparen. Na de bewonersavonden gaan we bij buurtgenoten langs om te helpen bij het nemen van besparingsmaatregelen.

Hoe je mee kan doen:

- Wil je ook **aanwezig** zijn bij een bewonersavond?
- Of wil je helpen met het **organiseren** van de informatieavonden?
- Of wil je **langsgaan** bij buurtgenoten om te helpen met het toepassen van de besparingsmaatregelen en te praten over energiebesparing?

Meld je dan aan en doe met ons mee!

#2 Energiecoöperatie Zonnetje in Huis

Naar een klimaat neutrale wijk: een paar sterke schouders onder zonnepanelen in de buurt

De Energiecoöperatie Zonnetje in Huis bestaat uit een groep enthousiaste buurtbewoners. Samen gaan we groene stroom opwekken voor onze buurt.

Wij zoeken daken van bijvoorbeeld scholen, sportclubs of buurthuizen voor collectieve zonnepanelen en buurtbewoners die willen investeren in zonnepanelen. Op deze manier dragen we als buurt bij aan een betere wereld voor later en krijgen we eigenaarschap over onze energie.

Hoe je mee kan doen:

- Wil je **financieel** bijdragen door met andere buurtgenoten een zonnepaneel aan te schaffen (of zelf één of meerdere panelen aan te schaffen)?
- Of wil je ons helpen bij het **werven** van mensen (die ook willen investeren in zonnepanelen) door bij burens of bekende in de buurt langs te gaan?
- Of wil je een rol spelen bij de **organisatie**? We zoeken mensen die contact met partijen onderhouden (de gemeente, dakeigenaren en netbeheerder) of willen helpen bij de inkoop van panelen en de installatie ervan.

Meld je dan aan en doe met ons mee!

#3 Stichting Bespaar je rijk!

Serius aan de slag met energiebesparing: de eigen portemonnee als grote winnaar

Wanneer je wilt renoveren of onderhoud moet plegen aan je huis, kan je ook meteen kijken hoe jouw huis energiezuiniger kan worden. Zo bespaar je op de energierekening én het is een goede investering in je huis op de lange termijn.

Samen met een groepje bewoners organiseren wij collectieve inkoop acties voor dubbel- of HR++ glas, isolatie (van de vloeren, spouw, daken, muren), vloerverwarming, inductiekookplaten en zonnepanelen.

Hoe je mee kan doen:

- Wil je **meedoen** aan de inkoopactie van dat moment?
- Of wil je mee **brainstormen** over waar we als buurt nog meer in kunnen investeren?
- Of wil je helpen met de **organisatie** door offertes op te vragen bij leveranciers, mensen te werven of communicatie over de inkoopactie.

Meld je dan aan en doe met ons mee!

#4 Warmtecoöperatie Warme Voeten

Met een beetje hulp van hogerhand: werken aan warmteopwekking in de eigen wijk

Jouw gemeente wil in 2050 van het aardgas af om te voldoen aan de doelstellingen van het Klimaatakkoord. Om dit samen met de gemeente vorm te geven hebben wij, een groep enthousiaste buurtbewoners, de Warmtecoöperatie Warme Voeten opgericht.

Wij gaan op zoek naar wat de buurtbewoners belangrijk vinden en hoe we lokale warmte bronnen kunnen benutten. We werken aan een lange termijn plan waarin we uitwerken hoe we voor 2050 van het aardgas af gaan.

Als Warmtecoöperatie willen we de buurt betrekken en informeren, én bijdragen aan een schone warmte voorziening zonder nadelige gevolgen voor mens, milieu en natuur.

Hoe je mee kan doen:

- Wil je een **enkele bijeenkomst** bijwonen en daar je ideeën en mening delen?
- Wil je aanhaken bij **meerdere bijeenkomsten**, meedenken hoe het anders kan en op afroep **ondersteunen** bij de organisatie van bijeenkomsten?
- Of ben je een initiatiefnemer en wil je praten met gemeente en netbeheerders, en avonden en evenementen **voorbereiden en organiseren**?

Meld je dan bij ons aan of help ons mee!

Deel 2 propositie

Naast het onderzoeken en plannen maken, proberen we ook buurtbewoners te laten aanhaken door leuke en energie gerelateerde evenementen te organiseren. Tijdens deze bijeenkomsten willen we buurtbewoners bewust maken van hun energiegebruik en hoe we onszelf kunnen klaarstomen voor een aardgasvrije toekomst.

- We organiseren **filmavonden**, waarbij we een documentaire kijken over de energietransitie (bijv. Tegenlicht) met discussie
- We organiseren **kookavonden** - leren koken op een inductiekookplaat bij het buurthuis met andere burens. Je kookt voor buurtbewoners/daklozen
- We organiseren **energyparty's** - samen met buurtbewoners de energierekening doornemen en kijken waar je kan verduurzamen/isoleren & besparen en waar ervaringen worden uitgewisseld

Meld je dan bij ons aan of help ons mee!

Bijlage 2 – vragenlijst

B001 - BBB: Prioriteit t.o.v. andere onderwerpen **Begin block**

Q001 - VBB: Belangrijkste onderwerpen **Multi coded**

[Not back](#) | [Min = 1](#) | [Max = 3](#)

Welke van de volgende onderwerpen vindt u het belangrijkst?

Kies maximaal 3 antwoorden.

Normal

- 1 Samenleven, normen en waarden
- 2 Energie, klimaat en milieu
- 3 Immigratie en integratie
- 4 Gezondheidszorg
- 5 Ouderenzorg
- 6 Inkomen en economie
- 7 Criminaliteit en veiligheid
- 8 Politiek en bestuur
- 9 Huisvesting, woonomgeving en verkeer
- 10 Onderwijs
- 998 geen van deze *Fixed *Exclusive
- 999 weet niet *Fixed *Exclusive

B001 - BBB: Prioriteit t.o.v. andere onderwerpen **End block**

B002 - BBC: Kennis / interesse **Begin block**

Q002 - VBC: Interesse, kennis, aandacht voor energie **Matrix**

[Not back](#) | [Number of rows: 3](#) | [Number of columns: 4](#)

Wat geldt voor u?

Duurzame energie is energie die opgewekt wordt door energiebronnen die niet schadelijk zijn voor het milieu en herbruikbaar zijn, zoals zon en windenergie.

Rows: Normal | **Columns: Normal**

Rendered as Dynamic Grid

	Helemaal op mij van toepassing	Grotendeels op mij van toepassing	Een beetje op mij van toepassing	Helemaal niet op mij van toepassing
Ik ben geïnteresseerd in energiebesparing en duurzame energie	☐	☐	☐	☐
Ik heb veel kennis over energiebesparing en duurzame energie	☐	☐	☐	☐
Ik vind de aandacht voor energiebesparing en duurzame energie overdreven	☐	☐	☐	☐

Q003 - VBD: Opvattingen zuiniger en duurzamer **Matrix**

[Not back](#) | [Number of rows: 2](#) | [Number of columns: 6](#)

In welke mate bent u het eens of oneens met de volgende uitspraken: Ik vind het belangrijk dat we in Nederland...

Rows: Normal | **Columns: Normal**

Rendered as Dynamic Grid

	Helemaal mee eens	Grotendeels mee eens	Niet mee eens, niet mee oneens	Grotendeels mee oneens	Helemaal mee oneens	weet niet *Fixed *Exclusive
zuiniger omgaan met energie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
investeren in opwekken uit duurzame energiebronnen zoals zon en wind	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q004 - VBF: Gehoord van klimaatakkoord **Single coded**

[Not back](#)

Heeft u weleens gehoord van het Klimaatakkoord?

Normal

- 1 Ja
- 2 Nee

Q005 - VBG: Mening over klimaatakkoord **Single coded**

[Not back](#)

In het Klimaatakkoord hebben overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties afspraken gemaakt over de halvering van de CO2 uitstoot in Nederland in 2030. De doelstelling voor 2050 is om de CO2 uitstoot met 95% te reduceren t.o.v. van de uitstoot in 1990.

Wat vindt u ervan dat Nederland zich gaat inzetten om de CO2 uitstoot te halveren?

Normal

- 1 Helemaal mee eens
- 2 Grotendeels mee eens
- 3 Niet mee eens, maar ook niet mee oneens
- 4 Grotendeels mee oneens
- 5 Helemaal mee oneens
- 999 weet niet *Fixed *Exclusive

Q006 - VBH: Inspanning per instantie

Matrix

Not back | Number of rows: 6 | Number of columns: 12

Als Nederland zich aan de klimaatafspraken gaat houden, wie zouden er dan meer of juist minder moeten doen om deze afspraken na te komen?

Rows: Normal | Columns: Normal**Rendered as Dynamic Grid**

	0 - veel minder	1	2	3	4	5 - even veel als nu	6	7	8	9	10 - veel meer	weet niet *Fixed *Exclusive
Industrie en afvalverwerkers	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Winkels en groothandel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De regering	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn gemeente	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen zoals ik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Natuur-, milieu- en consumentenorganisaties	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q007 - VBJ: Houding tegenover verduurzaming

Matrix

Not back | Number of rows: 2 | Number of columns: 5

Een deel van de klimaatafspraken gaan over energiebesparing in woningen en over omschakelen naar duurzame energiebronnen zoals zon en wind.

Hoe staat u tegenover:

Rows: Normal | Columns: Normal**Rendered as Dynamic Grid**

	Heel positief	Tamelijk positief	Niet positief, maar ook niet negatief	Tamelijk negatief	Zeer negatief
energiebesparing in woningen	☐	☐	☐	☐	☐
het overstappen naar duurzame energiebronnen	☐	☐	☐	☐	☐

Ask only if **Q007 - VBJ** ROW=1 & COL=1 or **Q007 - VBJ** ROW=1 & COL=2 or **Q007 - VBJ** ROW=1 & COL=3 or **Q007 - VBJ** ROW=2 & COL=1 or **Q007 - VBJ** ROW=2 & COL=2 or **Q007 - VBJ** ROW=2 & COL=3

Q008 - VBK: Argumenten positief

Multi coded

Not back | Min = 1

Wat zijn argumenten voor u om (tamelijk) positief te staan tegenover energiebesparing en/of aan het overstappen naar duurzame energiebronnen?

*Meerdere antwoorden mogelijk.***Normal**

- 1 Omdat mijn energierekening daardoor omlaag gaat
- 2 Omdat fossiele brandstoffen uitgeput zullen raken
- 3 Omdat dit beter is voor het milieu
- 4 Nederland is dan minder afhankelijk van de import van energie uit andere landen
- 5 Om klimaatverandering tegen te gaan
- 996 anders, namelijk... *Open *Fixed

Ask only if **Q007 - VBJ** ROW=1 & COL=5 or **Q007 - VBJ** ROW=1 & COL=4 or **Q007 - VBJ** ROW=1 & COL=3 or **Q007 - VBJ** ROW=2 & COL=5 or **Q007 - VBJ** ROW=2 & COL=4 or **Q007 - VBJ** ROW=1 & COL=3

Q009 - VBL: Argumenten negatief

Multi coded

Not back | Min = 1

Wat zijn argumenten voor u om (tamelijk) negatief te staan tegenover energiebesparing en/of aan het overstappen naar duurzame energiebronnen?

*Meerdere antwoorden mogelijk.***Normal**

- 1 ik geloof niet dat er een groot klimaatprobleem is
- 2 andere zaken zijn belangrijker dan duurzaamheid
- 3 ik heb daar geen geld voor
- 4 mijn woonsituatie is daar niet geschikt voor
- 5 ik weet er te weinig van af
- 6 ik ben te oud om me hier nog in te verdiepen
- 7 ik wil niet meer in mijn huidige woning investeren
- 996 anders, namelijk... *Open *Fixed

Q010 - VBM: Duurzame energie vs. minder verbruiken

Single coded

Not back

Wat is voor u belangrijker?

Normal

- 1 Ik vind het belangrijker dat energie duurzaam is opgewekt
- 2 Ik vind het belangrijker dan we minder energie verbruiken
- 3 Ik vind het allebei even belangrijk
- 4 Ik vind het allebei even onbelangrijk

Q011 - VBN: Maatregelen

Matrix

Not back | Number of rows: 9 | Number of columns: 6

Welke van de volgende maatregelen heeft u genomen of bent u van plan te nemen?

Rows: Normal | Columns: Normal**Rendered as Dynamic Grid**

	Dat doe ik al	Ga ik zeker doen	Ga ik waarschijnlijk wel doen	Ga ik misschien doen	Ga ik waarschijnlijk niet doen	Ga ik zeker niet doen
Overstappen naar groene elektriciteit en/of groen gas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spaar- en/of LED lampen gebruiken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Een waterbesparende douchekop gebruiken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Een slimme thermostaat gebruiken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dak-, muur- of vloerisolatie aanbrengen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dubbel glas, HR glas of HR++ glas aanbrengen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Op eigen dak een zonneboiler en/of zonnepanelen installeren	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deelnemen aan een project waarbij op andermans dak zonnepanelen worden geïnstalleerd	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Een warmtepomp installeren	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q012 - VBP: Huidige situatie duurzaam wonen	Single coded
Not back	
Welke van de volgende uitspraken past het best bij u?	
Normal	
1	Ik woon nu al zo duurzaam als ik kan
2	Ik zou het liefst vandaag al duurzamer wonen
3	Ik wil komend jaar aan de slag met duurzamer wonen
4	Ik heb wel het plan om duurzamer te wonen maar dat is nog niet concreet
5	Ik ga in mijn volgende woning aan de slag met duurzaamheid
6	Bij mij is duurzaamheid helemaal geen belangrijk onderwerp

Q013 - VBQ: Introductie bijdragen met anderen	Text
Not back	
U kunt ook <u>samen met anderen</u> bijdragen aan de klimaatdoelstellingen. In de volgende vragen ziet u een aantal manieren waarop dat kan. Kunt u telkens aangeven of u hieraan wilt bijdragen?	

Q014 - VBR: Vraag 13.1	Single coded
Not back	
Samen met buurtgenoten energiemaatregelen nemen. U investeert samen met buurtgenoten in woningisolatie of zonnepanelen. Dit organiseert u zelf. Doordat u samen inkoopt bent u voordeliger uit.	
Normal	
1	Dat doe ik al
2	Ga ik zeker doen
3	Ga ik waarschijnlijk wel doen
4	Ga ik misschien doen
5	Ga ik waarschijnlijk niet doen
6	Ga ik zeker niet doen

Q015 - VBS: Vraag 13.2	Single coded
Not back	
Deelnemen aan een collectieve inkoopactie. U neemt deel aan een collectieve inkoopactie die de gemeente organiseert samen met een energieloket. Doordat u samen inkoopt bent u voordeliger uit.	
Normal	
1	Dat doe ik al
2	Ga ik zeker doen
3	Ga ik waarschijnlijk wel doen
4	Ga ik misschien doen
5	Ga ik waarschijnlijk niet doen
6	Ga ik zeker niet doen

Q016 - VBT: Vraag 13.3	Single coded
Not back	
Energiecoach worden. U krijgt een training en gaat daarna huurders en eigenaren van koopwoningen in uw gemeente helpen met energie besparen.	
Normal	
1	Dat doe ik al
2	Ga ik zeker doen
3	Ga ik waarschijnlijk wel doen
4	Ga ik misschien doen
5	Ga ik waarschijnlijk niet doen
6	Ga ik zeker niet doen

Q017 - VBV: Vraag 13.4	Single coded
Not back	
Deelnemen in een energieproject in uw buurt. U neemt deel aan een project van een lokale energie coöperatie waarbij zonnepanelen op het dak van bijvoorbeeld een boerenschuur of bedrijfspand worden geplaatst. U koopt een of meer zonparticipaties en krijgt in ruil korting op uw energiebelasting.	
Normal	
1	Dat doe ik al
2	Ga ik zeker doen
3	Ga ik waarschijnlijk wel doen
4	Ga ik misschien doen
5	Ga ik waarschijnlijk niet doen
6	Ga ik zeker niet doen

Q018 - VBW: Vraag 13.5	Single coded
Not back	
Energie gebruiken die bij u in de buurt wordt opgewekt. U wordt afnemer van energie die bij u in de buurt wordt opgewerkt, bijvoorbeeld van zonnepanelen in uw woonplaats of een windturbine die in de buurt staat.	
Normal	
1	Dat doe ik al
2	Ga ik zeker doen
3	Ga ik waarschijnlijk wel doen
4	Ga ik misschien doen
5	Ga ik waarschijnlijk niet doen
6	Ga ik zeker niet doen

Q019 - VBX: Vraag 13.6	Single coded
Not back	
Tijd investeren in een energieproject in uw buurt. Bijvoorbeeld in het bestuur, als lid, door het regelen van de installatie of het helpen bij de werving van deelnemers.	
Normal	
1	Dat doe ik al
2	Ga ik zeker doen
3	Ga ik waarschijnlijk wel doen
4	Ga ik misschien doen
5	Ga ik waarschijnlijk niet doen
6	Ga ik zeker niet doen

Ask only if **Q019 - VBX,1**

Q020 - VBY: Vraag 13.6.1

Multi coded

Not back | Min = 1

Op welke van de volgende manieren investeert u tijd in een energieproject in uw buurt?

Normal

- 1 In het bestuur
- 2 Door als lid mee te denken
- 3 Zorgen dat de installaties er komen
- 4 Helpen bij de werving van deelnemers
- 5 Deelnemen aan de projecten
- 996 anders, namelijk... *Open *Fixed

Ask only if **Q019 - VBX,2** or **Q019 - VBX,3** or **Q019 - VBX,4**

Q021 - VBZ: Vraag 13.6.2

Multi coded

Not back | Min = 1

Op welke van de volgende manieren zou u tijd willen investeren in een energieproject in uw buurt?

Normal

- 1 In het bestuur
- 2 Door als lid mee te denken
- 3 Zorgen dat de installaties er komen
- 4 Helpen bij de werving van deelnemers
- 5 Deelnemen aan de projecten
- 996 anders, namelijk... *Open *Fixed

Ask only if **Q014 - VBR,1,2,3,4** or **Q015 - VBS,1,2,3,4** or **Q016 - VBT,1,2,3,4** or **Q017 - VBV,1,2,3,4** or **Q018 - VBW,1,2,3,4** or **Q019 - VBX,1,2,3,4**

B003 - BBD: REPEAT vraag 14 en vraag 15 (orginele vragenlijst)

Begin repeater block

Random

- 1 Q.14 Samen met buurtgenoten energiemaatregelen nemen.
- 2 Q.15 Deelnemen aan een collectieve inkoopactie
- 3 Q.16 Energiecoach worden
- 4 Q.17 Deelnemen in een energieproject in uw buurt.
- 5 Q.18 Energie gebruiken die bij u in de buurt wordt opgewekt.
- 6 Q.19 Tijd investeren in een energieproject in uw buurt

Q022 - VCB: Aantrekkelijk om deel te nemen aan energieprojecten

Multi coded

Not back | Min = 1

Als u denkt aan bijdragen aan [insert energieproject uit shared list q14-q19], wat maakt het dan voor u aantrekkelijk hieraan deel te nemen?

Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

Normal

- 1 Financieel voordeel, zoals een lagere energierekening
- 2 Nieuwe vaardigheden leren
- 3 Bijdragen aan de klimaatdoelstellingen
- 4 Andere mensen ontmoeten
- 5 Iets voor mijn buurt doen
- 6 Anderen kunnen helpen
- 7 Iets zinvols doen
- 996 anders, namelijk... *Open *Fixed
- 998 geen van deze / ik vind dit niet aantrekkelijk *Fixed *Exclusive

Q023 - VCC: Voorwaarden deelname energieproject

Multi coded

Not back | Min = 1

Stel dat u zou meedoen aan [insert energieproject uit shared list q14-q19], wat is dan belangrijk voor u?

Meerdere antwoorden mogelijk.

Normal

- 1 Het kost mij niet teveel tijd
- 2 De investering in geld is beperkt
- 3 Ik kan in mijn eigen buurt aan een project deelnemen
- 4 Ik ontmoet leuke mensen
- 5 Vrienden/buurtgenoten doen het ook
- 6 Wat ik doe sluit aan bij mijn vaardigheden
- 7 Ik kan zelf een plan uitdenken en uitvoeren
- 8 Het kan via een vereniging of sportclub waarin ik al actief ben
- 9 Het kan via mijn/ons bedrijf
- 996 anders, namelijk... *Open *Fixed
- 998 geen van deze *Fixed *Exclusive

B003 - BBD: REPEAT vraag 14 en vraag 15 (orginele vragenlijst)

End repeater block

Ask only if **Q014 - VBR,5,6** or **Q015 - VBS,5,6** or **Q016 - VBT,5,6** or **Q017 - VBV,5,6** or **Q018 - VBW,5,6** or **Q019 - VBX,5,6**

B004 - BBF: redenen om waarschijnlijk niet/ zeker niet deel te nemen

Begin block

Q030 - VCL:	Multi coded
Not back Min = 1	
Kunt u aangeven wat voor u redenen zijn waarom nu niet aan één of meerdere van eerder genoemde energieprojecten zou willen deelnemen?	
Random	
1	Ik heb geen zin om daar mijn eigen tijd aan op te offeren
2	Ik vind dat een taak voor een overheidsinstantie
3	Ik heb daar geen geld voor over
4	Ik vind dat niet belangrijk
5	Het klimaat heeft voor mij geen prioriteit
996	anders, namelijk... *Open *Fixeds
999	weet niet *Fixed *Exclusive
B004 - BBF: redenen om waarschijnlijk niet/ zeker niet deel te nemen	
End block	

Q024 - VCD: Waarmee geholpen verduurzamen	Multi coded
Not back Min = 1	
Waarmee zou u het beste geholpen zijn om uw woning te verduurzamen?	
Meerdere antwoorden mogelijk.	
Normal	
1	Informatie over subsidies en financiële mogelijkheden
2	Informatie over de technische mogelijkheden
3	Ervaring van anderen in een vergelijkbare woning
4	Een online keuzehulp of duurzaamheidsscan: wat is voor mijn woning de beste keuze (zonnepanelen of isolatie, en hoe dan en waar dan?)
5	Een energiecoach die langskomt en mij de mogelijkheden uitlegt
6	Een stappenplan over hoe je je woning duurzamer kunt krijgen
7	Deelnemen aan collectieve duurzaamheidsprojecten (korting, regie uit handen geven, zoeken naar aannemers etc.)
996	anders, namelijk... *Open *Fixed
999	weet niet *Fixed *Exclusive

Q025 - VCF: Hoe meer weten over energieprojecten	Multi coded
Not back Min = 1	
Op welke van de volgende manieren zou u meer te weten willen komen over energieprojecten bij u in de buurt en hoe u hieraan kunt deelnemen?	
Meerdere antwoorden mogelijk.	
Normal	
1	Via het huis-aan-huisblad
2	Door een bijeenkomst in de buurt bij te wonen
3	Door iemand die er aan de deur over komt vertellen
4	Via de regionale krant
5	Via regionale televisie
6	Door middel van een brief van de gemeente
7	Door middel van een website
8	Via social media (Facebook, Twitter, Instagram)
996	anders, namelijk... *Open *Fixed

Q026 - VCG: Contact met buurtgenoten	Single coded
Not back	
Hoeveel contact heeft u met andere mensen in uw buurt?	
Normal	
1	Heel veel
2	Tamelijk veel
3	Niet veel, maar ook niet weinig
4	Tamelijk weinig
5	Heel weinig

Q027 - VCH: Type woning	Single coded
Not back	
In welk type woning woont u?	
Normal	
1	Boerderij
2	Flat/etagewoning, 5 of meer etages
3	Flat/etagewoning, maximaal 4 etages
4	Hoekhuis in een rij
5	Tussenwoning
6	2 onder 1 kap
7	Vrijstaand of bungalow
996	anders, namelijk... *Open *Fixed

Q028 - VCJ: Huur of koop	Single coded
Not back	
Woont u in een huurwoning of in een koopwoning?	
Normal	
1	Huurwoning
2	Koopwoning

Q029 - VCK: Huidig energielabel	Single coded
Not back	
Wat is het huidige energielabel van uw woning?	
Normal	
1	A of hoger
2	B
3	C
4	D
5	E
6	F
7	G
999	weet niet *Fixed *Exclusive

B002 - BBC: Kennis / interesse	End block
---------------------------------------	-----------